METSÄNTUTKIMUSLAITOS

LAPIN SODAN SAKSALAISASEMAT MALLAN LUONNONPUISTOSSA

Tutkielma Suomen partiolaisten Karhunhammas-merkkiä varten

Joppe Ranta

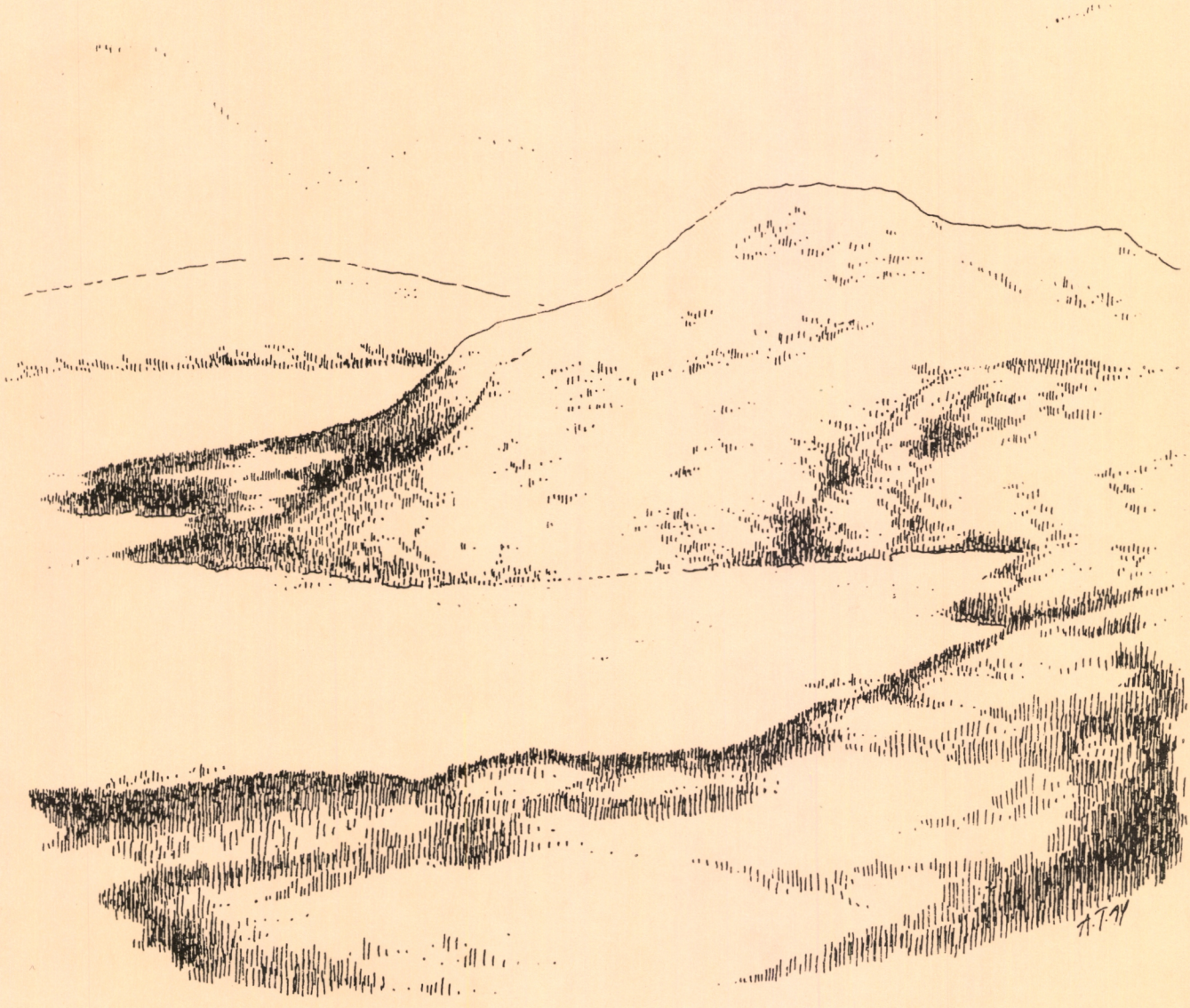

METSÄNKASVATUKSEN TUTKIMUSOSASTO

LUONNONSUOJELU

METSÄNTUTKIMUSLAITOS
Kirjasto

17.10.94

METSÄNTUTKIMUSLAITOS
Metsänkasvatuksen tutkimusosasto
Luonnonsuojelu

MALLAN LUONNONPUISTON SAKSALAISASEMAT LAPIN SODASSA

Tutkielma Suomen partiolaisten
Karhunhammas-merkkiä varten
syyskuussa 1993

Joppe Ranta

METS... LAITOS
Kirjasto

Sisällysluettelo

1. Johdanto
2. Kysymykset ja keinot vastausten saamiseen
3. Katsaus alueen historiaan
4. Tutkimus maastossa
5. Vastaukset kysymyksiin
6. Yhteenveto
7. Ehdotus
8. Päiväkirja koko matkasta
9. Lähdeluettelo
10. Liitteet

Johdanto

"Huhtikuun 27. päivä 1945 on maamme historiassa merkittävä päivämäärä. Silloin Suomi pääsi eroon toisesta maailmansodasta. Tapahtuman kellonaikakin on säilynyt asiakirjoissa. Se oli 13.30.

Suomen käsivarren äärimmäisessä pohjoisnipukassa viimeiset sotatoimet suorittaneen Jalkaväkirykmentti 1:n komentaja, eversti Oinonen oli tuona päivänä hiihtelemässä Norjan rajan lähettyvillä todetakseen omin silmin, ettei valtakuntamme alueella ollut enää vihollisia. Omia etuvartioita lukuunottamatta ketään ei näkynyt, ja Norjan puolellakin oli kevätauringossa loistava hanki aivan autio. Pian Oinonen terästi kuitenkin katsettaan, sillä kaukaa lähestyi kaksi hiihtäjää eikä aikaakaan, kun hänen edessään rajaviivan takana oli kaksi saksalaissupseeria, yliluutnantti ja luutnantti.

Saksalaisupseerit esittäytyivät kohteliaasti ja valittivat sitä, että heidän joukkonsa olivat joutuneet ampumaan suomalaisia. Varsinaisena asianaan he kuitenkin kertoivat, että heidät oli valvoitettu ilmoittamaan, ettei Suomen puolella ollut, enää saksalaisia ja että saksalaiset eivät vastaisuudessa tulittaisi suomalaisia. Herrat tervehtivät tämän jälkeen toisiaan jäähyväisiksi, saksalaiset ilmeisen liikuttuneina, Oinonen taas jäykästi äkillisen tilanteen nähtävästi yllättämänä."
Lainaus Sotasokeat ry:n kevätjulkaisusta 1985; Muistoja Lapin Sodasta. Kirjoittanut Sampo Ahto.

Sota oli siis päättynyt Suomen maaperällä. Siitä on aikaa lähes viisikymmentä vuotta. Minua on aina kiinnostanut sotahistoria. Aluksi niin kuin pikkupoikia kiinnostaa, mutta myöhemmin kiinnostus on ollut erilaista. Tietenkään en ihannoi sotaa, tappamista tai muuta sellaista.

Toinen maailmansota on kiinnostanut minua aina eniten. Myöhemmin Suomi tuli minulle tärkeäksi ja kiinnostukseni siirtyi Suomen rintamille.

Lappi on myös aina ollut erittäin lähellä sydäntäni. Lapin laajat erämaat, maisemat, kiireetön elämäntyyli, ihmiset, saamelaiset ja lappilaiset, on kiinnostanut minua siitä lähtien kun aivan pienenä poikana isovanhempieni matkassa siellä ensi kerran kävin. Kun vuonna 1977 olin isäni kanssa Lapissa, tutustuin ensimmäisen kerran Lapin sotaan. Vanhoja ruosteisia romuja ja taisteluhautoja tutkin jo silloin suurella innolla.
Halusin aina mennä takaisin Lappiin "kaivelemaan", mutta vasta vuosien päästä siihen tuli tilaisuus. Vanhempana kulkeminen on helpompaa ja nyt olenkin tehnyt jo useita retkiä eri puolille Lappia, tutkaillen vanhoja historiallisia paikkoja. On mahtavaa päästä tutustumaan paikkoihin, jotka ovat tuttuja esimerkiksi kirjoista.

Siitä on tullut oikeastaan kierre. Maanpuolustustieteen keskuskirjaston materiaali on ollut kovassa käytössä. Eripuolilta tulee etsittyä tietoa Lapin sodasta ja aina on suunnitteilla uusia matkoja Lappiin.

Kun tämä sotahistorian kiinnostus vain lisääntyi ja lisääntyi, perustin kaverini kanssa kerhon, ATF:n. Se tulee sanoista Ausschusstruppe Finnland ja tarkoittaa Hylkytavarajoukot. Siihen on sitten liittynyt muita samanhenkisiä kavereita. Kerho ei ole rekisteröity eikä muutenkaan virallinen. Onpahan vain nimi yhdentyyppiselle toiminnalle ja porukalle. ATF ei rajoitu ainoastaan Lapin sotaan, vaan nimen alla saa olla kiinnostunut mistä aiheesta hyvänsä.
Yksi tärkeä osa ATF:n toimintaa on pienoismallien rakentelu. Myös pientä militarian keräämistä harrastetaan.
Mitään poliittisia suuntia tai päämääriä ATF:llä ei ole, eikä tule.

Parikymmentä vuotta sitten Lapin sodasta kertoi vain Suomen virallinen sotahistoria. Viimeisen reilun kymmenen vuoden aikana on aiheesta tehty paljon uusia julkaisuja, jotka ovatkin mullistaneet vanhat käsitykset Lapin sodasta. Virallinen historia on kirjoitettu vääristellen, mutta sillekin on olemassa syynsä. Tämä Lapin sodan todellisuuden paljastuminen on vain lisännyt mielenkiintoani sitä kohtaan.

Sitä tahtomattaan aina asettuu jommalle kummalle puolelle rintamaa ja onkin ollut mielenkiintoista huomata miten sekin on kohdallani vaihtunut.
Alkuun tietenkin suhtauduin saksalaisiin vain Lapin polttajina, mutta kun asioihin sitten on tutustunut perusteellisemmin, on sekin käsitys vaihtunut.
Nyt tuntuu lähinnä nololta olla suomalainen, joka petti aseveljensä ja hyökkäsi sen kimppuun ilmoittamatta. On arveltu, että Lappikaan ei olisi palanut niin pahoin, jos saksalaisten olisi annettu poistua rauhassa maasta.
Suomellakin oli tietenkin omat, Neuvostoliitosta johtuvat syynsä, toimia niin kuin toimivat. Suomalaiset puolustivat maataan ja taistelivat sen kamaralla, mutta saksalaiset taas olivat kotoisin toisenlaisista oloista ja olivat Suomessa hyvin kaukana kotoaan. Mitähän on mahtanut pyöriä niiden miesten päässä, jotka täällä kylmässä Suomessa peräätyivät pohjois- Norjaan taistellen suomalaisia vastaan. Kansaa, jonka rinnalla oli taisteltu neljä vuotta.

Olen ollut partiolainen yli 15 vuotta. Olen pitänyt luonnosta ja siellä kulkemisesta. Retkeily on osa elämääni. Olen tehnyt kaikenlaisia retkiä ja vaelluksia eri puolille Suomea. Olen hankkinut retkeilytietoja ja -taitoja. Olen niitä myös opettanut nuoremmille.

Suomen Partiolaisilla on nk. Karhunhammas-merkki, jonka voi saada, kun hyväksyttävästi suorittaa vaelluksen ja sen aikana tekee harrastustutkimuksen jostain aiheesta. Se onkin kiehtova tapa yhdistää kaikki harrastukseni yhteen.
Lappi, Lapin sota, luonto ja retkeily yhdessä reissussa on hieno ajatus.

Niinpä ryhdyin ottamaan mahdollisuuksista selvää ja vuonna 1987 yritin ensimmäisen kerran Karhunhammasta, mutta se jäi kesken. Varusteemme olivat vähän väärät Kilpisjärvelle ja ilmat heittäytyivät kehnoiksi, joten lähdimme kotiin.

Nyt paremmin valmistautuneena vuonna 1993 reissusta tuli totta. Kun reissu tehtiin ATF:n nimissä, lisäsi se tunnelmaa ja yhteishenkeä. Mukanamme ollut Antti Liimatainen oli Lapissa elämänsä ensimmäistä kertaa. Hänen retkeilykokemuksensakin rajoittuivat armeija-aikaisiin kokemuksiin. Pelkästään sen seuraaminen, miten Antti kaikesta nautti, olisi riittänyt tekemään tästä vaelluksesta mahtavan, mutta kun oli vielä paljon muutakin. Koko puisto, puolustuslinja ja kaikki muu. Reissu oli elämys ja nyt on kirjallisten töiden aika.

Metsäntutkimuslaitos oli ystävällinen ja antoi meille luvan tutustua Mallan luonnonpuistoon, mutta halusi tutkimuksen myös itselleen. Olisi hienoa, jos tästä olisi edes jotain iloa heille. Kun koulunkäyntini rajoittuu oppi- ja ammattikouluihin ei tämä tutkimus täytä tutkimuksille asetettuja kriteerejä, mutta parhaani olen yrittänyt.

Vantaalla 9.11.-93,

Joppe Ranta
Lupiinikuja 3 A 6
01390 Vantaa
pk. 90-827 35 05
pt. 949- 458 244

Kilpisjärvi - Stellung 1993

Kysymykset joihin harrastustutkimuksessani haetaan vastauksia.

Miten puolustuslinja erottuu vielä maastossa?
Miten paljon se on tuhoutunut/maatunut?
Mitä puolustuslinjan rakentaminen on vaikuttanut Mallan nykytilaan?
Onko luonto jo voittanut Mallalla ja hävittänyt sodan arvet?
Missä kunnossa rakennelmat ovat?
Voisiko aluetta siistiä?
Mitä irtotavaraa alueelta löytyy?

Menetelmät, joilla kysymyksiin saadaan vastaukset.

Tutustuminen kohteeseen paikanpäällä.
Valokuvaamalla, piirtämällä, muistiinpanoja tekemällä.
Vertailemalla muualla oleviin vastaaviin saksalaisten rakentamiin linnoitteisiin.
Vertailemalla entisöityyn Järämän alueeseen.

Katsaus alueen historiaan

Yliperä

Kun meidän esi-isämme tulivat Suomenniemelle ammoisina aikoina, he maata asuttaessaan työnsivät saamelaisia edellään kohti pohjoista. Tätä luonnon ehdoilla elävää kansaa ja sen ihmisiä sanottiin lappalaisiksi. Kun peuranpyytäjistä siirryttiin poronhoitajiksi, alkoi osa saamelaisista paimentolaiselämän. Tokkaa seuraten he vaihtoivat paikkaa vuodenajan mukaan. Ruoka ja hyönteiset "viitoittivat" porojen tuttua reittiä.

Varsinkin Länsi-Lappi, ja Käsivarsi sen osana, oli paimentolaisina elävien saamelaisten aluetta. Ruotsin ja Norjan rajojen sulkeminen muutti porojen reittejä ja Suomen alueella paimentavien piti opetella pysymään valtakunnan rajojen sisällä. Rajojen, jotka saamelaisista tuntuivat niin keinotekoisilta, sillä samaa kansaa asui, ja asuu edelleen, neljän maan alueella.

Tämän vuosisadan alussa eli Käsivarressa vielä noin viisi "siidaa" eli kyläkuntaa täysin paimentolaiselämää. Kukin siida kulki omaa reittiään Käsivartta pitkin. Aslak Juuson Kaijukan kylä oli viimeinen Suomen "jutaava" eli paimentolaisena elävä siida. Se asettui aloilleen Raittijärven kylään kuusikymmenluvun alussa.

Jutaavat saamelaiset ovat kautta aikojen kulkeneet poroineen myös Mallan alueella. Nykyisin luonnonpuistoa ympäröi poroaita ja sen säännöt kieltävät poronhoidon puiston alueella. Suomen Matkailuliiton Kilpisjärven oppaassa, joka on painettu v.1982, on Mallan luonnonpuiston säännöt. Niissä ei vielä ole poronhoitokieltoa, joten se lienee aika uusi asia. Sen sijaan puiston alueella kielletty moottorikelkka-ajelu ja helikopterilla laskeutuminen löytyvät molemmat jo näistä säännöistä.

Tiettömien taipaleiden takana vielä 60 vuotta sitten

Käsivarteen ja Kilpisjärvelle pääsi vuosisadan alussa jokea pitkin veneellä, ylävirtaan sauvoen tai polkua pitkin kävellen. Talvella pääsi Yliperälle matkustamaan poron pulkassa istuen. Vielä vuoden 1933 kartassa etelästä tuleva tie kääntyy Suomen kainalon, eli nykyisen Palojoensuun, kohdalta itään kohti Hettaa ja koko Käsivarsi on ilman teitä.

Suomi pelkäsi Talvisodan kynnyksellä, että Neuvostoliitto pääsee katkaisemaan Jäämerentien liikenteen Petsamossa. Jotta kulkumahdollisuus Atlantille säilyisi, ryhdyttiin Tornionjokivarrelle suunnittelemaan ja rakentamaan tietä, josta pääsisi Norjan puolelle Skibotniin. Norja oli saksalaisten miehittämä ja näiden kanssa tehtiin sopimus Lapin teiden rakentamisesta. Saksalaiset tarvitsivat itse tien Karasjoen ja Karigasniemen kautta Ivaloon ja suomalaiset siis Skibotniin. Yhteistyönä molemmat tiet valmistuivat 40-luvun alussa.

Saksalaiset tuhosivat perääntyessään tieverkostoa kilometrikaupalla ja myös Kilpisjärvelle vievä nk. väylänvarrentie sai siitä osansa. Sodan jälkeen tietä on

paranneltu ja osin siirretty tielinja toiseen kohtaan, kuin missä alkuperäinen ura kulki. Arktinen ilmasto asettaa omat ongelmansa tien rakentamiseen. Routa mm. tekee keväisin tiestä paikka paikoin kuoppaisen ja vaarallisen.
Vuonna 1976 tie Torniosta Kilpisjärvelle oli päällystetty päästä päähän.

Mallan luonnonpuisto

Otteita Suomen Matkailuliitto ry:n Kilpisjärven Opas- kirjasta (1982):
"Suomen vanhin luonnonsuojelualue, Mallan luonnonpuisto perustettiin v.1916. Tänään tämä 30km^2 laajuinen luonnonpuisto on lähes yhtä luonnontilainen kuin perustamisen aikoihin. Vain Lapin sodan maatuneet tieurat ja korsujen pohjat arpeuttavat Mallojen kylkiä.

Mallan luonnonpuiston pinta-ala jakautuu karkeasti erilaisiin elinympäristöihin seuraavasti:
47% tunturikoivikkoa
47% tunturipaljakkaa
3% suota
3% vesistöä

Puisto edustaa maassamme ainutlaatuista Kölin vuoriston aluetta, jossa maaperä on kalkkipitoisempaa kuin muualla. Tästä on seurauksena rehevä kasvillisuus. Ilmastollisesti puiston alueella kohtaavat mantereisuus ja merellisyys, joka puolestaan näkyy sekä kasvillisuudessa että sään epävakaisuudessa. Kasvukausi on kaksi kuukautta lyhyempi kuin eteläisessä Suomessa.

Puiston halki Siilaskoskelta Kitsiputouksen kautta Kolmen valtakunnan rajapyykille kulkeva retkeilypolku on kesäisin ainoa luvallinen reitti puiston alueella. Reitti on 11km pituinen ja merkitty. Retken puiston halki voi tehdä myös niin, että mennen tai tullen ajaa vesibussilla."

Lapin sota

Jatkosodan päättyessä, kuului rauhanehtoihin mm. saksalaisten poistuminen maasta kahden viikon kuluessa, syyskuun 15. päivään 1944 mennessä. Sen jälkeen maassa olevat saksalaiset olisivat vangittava ja luovutettava venäläisille. Saksalaisten tehtävä oli mahdoton. Suomessa oli yli 200 000 saksalaista ja suuri määrä tavaraa. Vaikka poistuminen Suomesta alkoi vauhdilla ja mukaan otettiin vain välttämättömin tavara oli venäläisten asettama aikaraja liian lähellä.

Suomalaiset kävivät saksalaisten kanssa aluksi valesotaa valvontakomission hämäämiseksi. Venäläiset halusivat kuitenkin tuloksia ja niinpä suomalaisten oli oikeasti hyökättävä saksalaisten kimppuun. Saksalaiset, joilla oli täysi työ miestensä ja tavaroidensa evakuoimisessa, eivät olisi halunneet taistella, mutta kun suomalaiset toistuvasti ahdistelivat, oli saksalaistenkin pakko puolustautua. Sodan varsinaisena käännekohtana pidetään suomalaisten

tekemää maihinnousua Tornioon 1. päivänä lokakuuta. Se, että suomalaiset ilmoittamatta rikkoivat yhteisen sopimuksen ärsytti tietenkin saksalaisia ja 20. Vuoristoarmeijan komentaja kenraalieversti Rendulic antoi käskyn tuhota valtion rakennukset.

Lapin sodan varsinaiset kovat taistelut käytiin Tornio-Kemi suunnalla. Siellä suomalaisetkin saivat vähän menestystä. Kun rintamalinja siirtyi pohjoisemmaksi, oli taistelutkin pienempiä ja suomalaiset pääasiassa altavastaajan asemassa. Suomalaisten oli rauhanehtojen mukaan asetettava armeijansa rauhanajan mittoihinsa, joten miehiä kotiutettiin kesken sotatoimien. Suomalaisten taisteluvahvuudessa olevat miehet vähenivät koko ajan ja samalla muuttuivat sotilaat nuoremmiksi ja kokemattomimmiksi.
Kun taas perääntyvillä saksalaisilla oli pistää taisteluun paljon kokeneita miehiä.

Saksalaiset käyttivät poltetun maan taktiikkaansa Lapissa eli polttivat ja miinoittivat osan taloista ja silloista sekä tuhosivat kilometrikaupalla maantietä. Osasyynä tähän on katkeruus petetystä aseveljeydestä, mutta tärkeämpi syy on paljon käytännöllisempi. Kun lumisessa ja kylmässä maastossa perääntyy, on perässä seuraavan vihollisen hankalampi seurata, kun ei ole tietä mitä pitkin kuljettaisi kalustoa, eikä taloja mihin tukeutuisi. Suomalaiset ja venäläiset käyttivät samaa taktiikkaa Talvi- ja Jatkosodissa.

Saksalaiset perääntyi Suomesta kahta reittiä Norjaan. Lännessä kuljettiin Tornionjoen rantaa ja Rovaniemi-Kittilä-Muonio-tietä Kilpisjärvelle ja siitä Skibotniin Jäämeren rannalle. Itä-Lapissa taivallettiin Ivalon kautta Karigasniemelle ja siitä yli Norjan puolelle.
Näiden väylien varrella saksalaisilla oli kaksi isompaa puolustuslinjaa, Ivalo-Schuzstellung Tankavaaran alueella ja Sturmbock-Stellung Käsivarressa, Lätäsenon länsipuolella.
Saksalaiset poistuivat tammikuun 1945 puoleen väliin mennessä lähes koko Lapista, pitäen kuitenkin hallussaan Kilpisjärven aluetta aina huhtikuun lopulle asti.

Lapin sota on aina ollut hyvin vähän puhuttu aihe. Suomen virallinen sotahistoria kertoo Lapin sodan tapahtumat vääristellen. Omia tekoja paisutellaan ja saksalaisista annetaan kuva, jonka mukaan he olivat kaiken tuhonneita raakalaisia.
Nyt on reilun kymmenen vuoden ajan kirjoitettu Lapin sodasta paljon erilaisia kirjoja, joissa virallisen sotahistorian virheet on pyritty oikaisemaan. Vanhat käsitykset ovat kuitenkin ihmisissä vahvasti kiinni ja meneekin vuosia ennen kuin Lapin sodasta voidaan keskustella avoimesti, ilman valtavia tunnekuohuja

Kilpisjärvi - Stellung
Saksalaiset alkoivat valmistella suunnitelmaa Suomen mahdollisen luhistumisen varalta jo vuonna 1943. Hitlerin tavoitteena oli joka tapauksessa pitää Petsamon nikkelikaivokset, vaikka Suomi sen rinnalta poistuisikin.

Suomessa oleva saksalaisten 20. Vuoristoarmeija sai käskyn puolustuslinjan rakentamiseen tätä varten.
Kun Petsamo kuitenkin jätettiin, perääntyivät saksalaiset pois Pohjois-Norjasta. Perääntyessään saksalaiset rakensivat puolustuslinjoja Norjaan kulloisenkin tarpeensa mukaan.

Mallan alueella, Saanan- ja Jehkatstuntureihin tukeutuva Kilpisjärvi-Stellung oli viimeinen saksalaisten puolustuslinja Suomen kamaralla. Siihen kuului myös Kilpisjärven eteläpuolella olevien tunturien linnoitetut rinteet. Se oli osa isompaa Lyngen-asemaa, jonka tarkoituksena oli suojata saksalaisten hallitsema malmisatama Narvik venäläisiltä, joiden uskottiin seuraavan perässä.

Kilpisjärvi-Stellung louhittiin kiviseen maastoon. Ampumasuojia pinottiin kivistä ja korsuja katettiin metallielementeillä. Huoltoteitä risteili tunturien takana kilometrikaupalla. Alemmaksi, tunturikoivikkoon, rakennettiin parakkeja, pahvitelttoja ja erilaisia asemia mm. tykistölle. Em. tunturien takana oli isot huoltoalueet.

Jättäessään asemansa, huhtikuun 1945 lopulla, saksalaiset räjäyttivät ja miinoittivat ne perusteellisesti. Kun lumet sulivat, päästiin asemat raivaamaan miinoista. Kauempana päätiestä olevat tuhotut rakennelmat saivat jäädä niille sijoilleen. Osan romusta keräsi Lapin Romu, osan veivät paikalliset jälleenrakentamisen tarpeisiinsa. Keräilijät ovat etsineet alueelta tavaraa ja ehkä jotain pientä löytäneetkin. Pääasiassa saksalaisilta jäänyt tavara oli vain romua, räjäytettyjä kamiinoita, syötyjä säilykepurkkeja ja muuta sellaista.

Tänä päivänä Kilpisjärvi-Stellung on luhistunut, mutta selvästi havaittavissa oleva arpi Kilpisjärven ympäristön luonnossa.

Tutkimus maastossa

Tutkittavat kohteet esitellään eri järjestyksessä, kuin missä ne matkan aikana kohdattiin. Kukin kohde on merkitty karttaan. Muistiinpanot tehty kustakin paikanpäällä ja osin iltaisin leirissä. Ne on kirjoitettu osaksi puhtaiksi sellaisenaan. Lisäkommennetteja on tehty puhtaaksikirjoituksen yhteydessä.

Kun olimme uskoneet Toivo T. Kailan Lapin sota [-50] kirjan karttaan saksalaisten asemista Kilpisjärven alueella, jouduimme melko pian toteamaan kartan epätarkkuuden ja osin myös virheellisyyden. Meillä oli Kailan kartasta kullekin tehty kalvo, jonka pystyi pistämään Peruskartan päälle ja sovittamaan kohteet luonnollisiin paikkoihin.

Kun Kailan peitepiirros antoi vain osviittaa, risteilimme summittaisesti maastossa kohteita etsien. Pikku-Mallan kierrettyämme ja todettuamme kaikki kohteet lähes samanlaisiksi, päätimme jättää Ison -Mallan väliin. Siksi, ettei Kailankaan kartta luvannut sinne juuri mitään ja uskoimme, että nekin vähät ovat samassa kunnossa kuin Pikku-Mallankin kohteet.
Päätimmekin siirtyä alemmas koivikkoon luonnonpuiston rajoille ja sen ulkopuolelle.

Tiheä tunturikoivikko teki kohteiden etsimisestä hakuammuntaa. Kailan kartta ei pitänyt edes niinkään paljon paikkaansa kuin ylempänä paljakalla.

1. kohde on Kolmen valtakunnan rajapyykille vievän polun varressa. Kaksi peltielementtikorsua kumpareen takana. Toinen ehjä. Sitä on ilmeisesti yritetty räjäyttää, mutta tulos on jäänyt heikoksi. Siinä oli puinen ilmanvaihtotorvi vielä ehjänä ja puu kovaa. Kamiinan osia näkyi ympäristössä. Sisällä oli kaksi lankkua pitkittäin seinän vieressä. Roskia olivat ohikulkijat heitelleet sisään aika rajusti, jopa jätesäkin. Ovi ja sen ympäröimät puut olivat todella vahvoja. Ne ovat varmaankin tuotu paikalle myöhemmin. Korsua on ilmeisesti korjailtu sodan jälkeen, sillä joitain uusia nauloja näkyi ja oven saranoissa oli nykyaikaiset lukkomutterit.

Kun tämä korsu on aivan polun vieressä ja näinkin ehjä, saisi siitä pienellä vaivalla näyttävämmän näköisen. Siihen viereen voisi pystyttää opastaulun, mikä vähän kertoisi puiston historian siitäkin osasta, se olisi erinomainen nähtävyys puistossa kulkeville. Monet nimittäin varmasti ihmettelevät niitä puistoon kaivettuja asemia, niistä kun ei muuten niin mainioissa opastauluissa kerrota halaistua sanaa.

Edellä mainitusta paikasta etelään on notko, jossa on kolme räjäytettyä korsua ja hieman metalliromua ympäristössä. Ne näkyvät maastossa verrattain hyvin. Korsujen lähellä näkyy muutamia kivistä pinottuja ampumasuojien raunioita.

Kohde 2 on ilmeisesti ollut majoituspaikka suojassa linjojen takana. Lammen vieressä olevan nyppylän takaa löytyy neljä räjäytettyä korsunromua. Nämä ovat hirsikorsuja, toisin kuin edelliset. Kiveen on louhittu kuopat ja puusta on rakennettu sisukset. Tämä koko komeus on sitten katettu kivillä. Korsut ovat

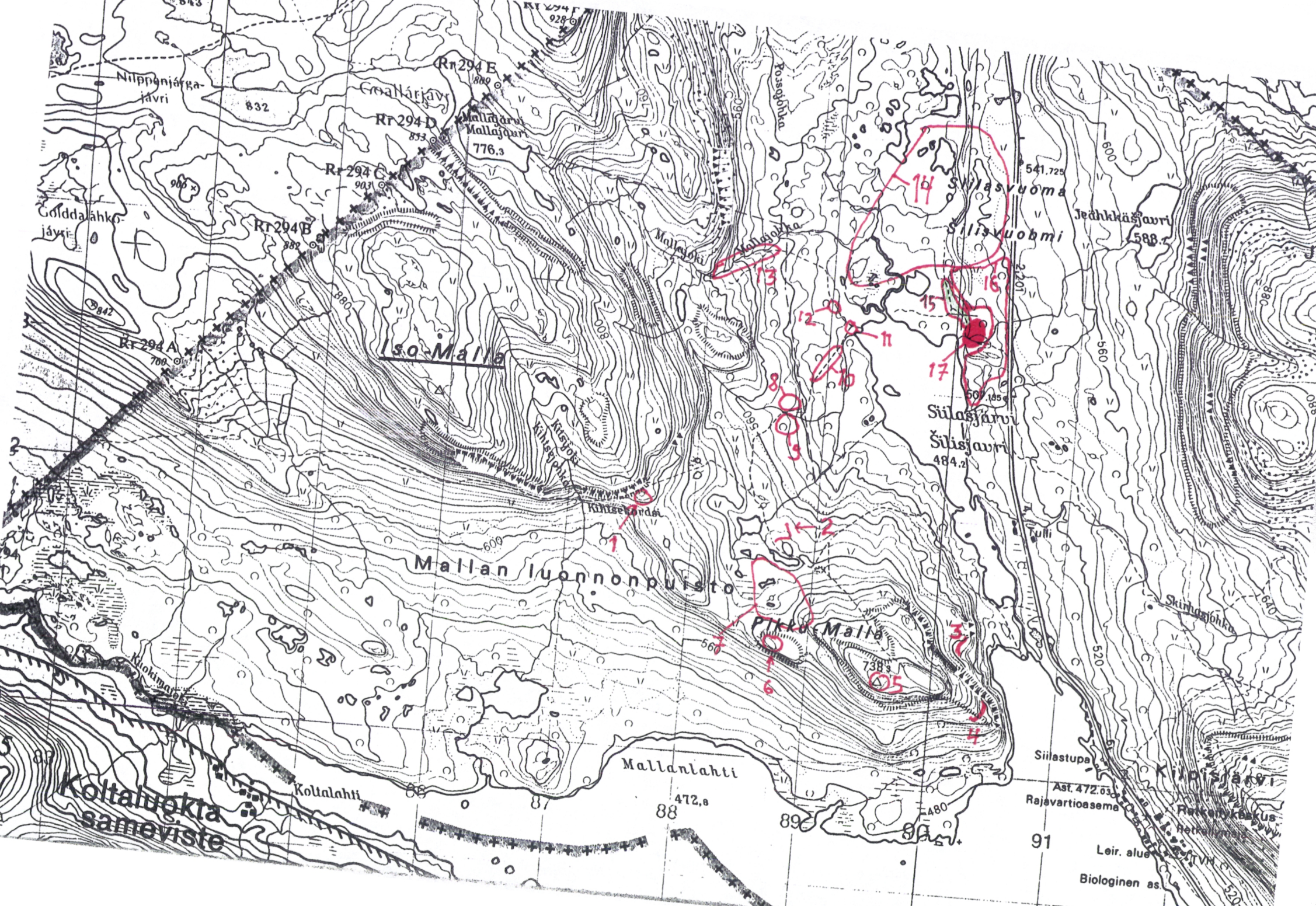
Rr 294 E
Rr 294 D
Rr 294 C
Rr 294 B
Rr 294 A
Iso-Malla
Mallajoki
Mallajärvi
776,3
Siilasvuoma
541,7
Siilasjärvi
484,2
Jeähkkäsjavri
588,5
Kiilisjoki
Kiilisjärvi
Mallan luonnonpuisto
Pikku-Malla
738,3
Mallanlahti
472,8
Koltaluokta sameviste
Koltalahti
Kiilisvuoma
Siilastupa
Ast. 472.03
Rajavartioasema
Leir. alue
Biologinen as.
Nilppenjärga-jávri
Goallárjávri
Golddaláhko-jávri
Kiilisvuoma
Kiilisjoki
Kiilisjärvi
Kiilisjoki
Kiilisvuoma
Kiilisjärvi
Kiilisjoki
Kiilisjärvi
Kiilisjoki
Kiilisjärvi
Kiilisjoki

KOHDE 1

Ehjänoloinen korsu takaapäin kuvattuna. Kuva otettu lähes suoraan pohjoiseen. Korsun paljastaa täältäpäin vain kivikasassa törröttävä ilmanvaihtopiippu.
Kuvasta oikealle vajaan kymmenen metrin päässä on toisen korsun rauniot.
Kuvan takareunassa alkavat Ison-Mallan rinteet.

Korsu edestäpäin. Oven ympärystän puuosat hyväkuntoisina näkyvissä. Uskoisin oviseinän olevan rakennettu sotien jälkeen. Puuosat näyttävät uudemmilta. Sisään aukeavan oven saranoissa on uudet lukkomutterit.

Korsu sisältä. Saksalaisten käyttämä elementti hyvin näkyvissä. Lankut seinustalla tuskin ovat alkuperäistä sisustusta.

Kukahan tätä korsua on korjaillut? Onkohan korsu ehkä tarkoitettu suojaksi jollekin kulkijalle. Poromiehille ehkä?
Tietäisiköhän Urho Wiik jotain asiasta?

KOHDE 2

Korsun raato rinteessä. Mustuneet mutta kovat puuosat näyttävät vanhan oven paikan.
Kuvan vasemmassa laidassa näkyy lahonnut polttopuupino
Puiston halki kulkeva polku on kuvasta parinkymmenen metrin päässä oikealla.

Ryhmä tutkimassa teltanpaikkaa.
Etuvasemmalla räjäytetty ja sortunut korsu.
Kuva otettu edellisessä kuvassa näkyvän nyppylän rinteeltä. Takana siintävä vesi on Siilasjärvi.

Kiväärin hylsyjä ja raudoitettua lasia oli kuvan paikan lisäksi myös ympäristössä.

lähinnä luhistuneiden kivikasojen näköisiä. Puuosia törröttää siellä täällä. Puuaines on vielä kohtalaisen kovaa. Lähistöltä löytyy useita teltanpaikkoja. Maatuneita polttopuupinoja ja kivihiilikasan paikkoja on muutama. Majoitusalueella on kaikenlaista romua ympäriinsä. Kamiinan osia, ämpäreitä, pesuvateja, kiväärikaliiperisen aseen hylsyjä ja säilykepurkkeja.

Alueen vieressä kulkee luonnonpuiston polku, joka on kaiketi saksalaisten vanha huoltotie. Tie on noin kaksi metriä leveä, selvästi kaksiraiteinen ja hiekkapintainen, maisemaan syöpynyt väylä.

Matkalla kohteelle 3 ei näkynyt kuin muutama hylsy.

Kohde 3 on jyrkänteen alla pienellä kielekkeellä. Sieltä on hallinnut hyvin Kilpisjärven pään. Taaempana on isompi peltikaarielementistä rakennettu korsu. Se on ilmeisesti ollut sauna, sillä kiukaan näköinen hökötys oli vielä nurkassa. Rakennus oli selvästi maan pinnalla, eikä maahan louhittu. Kaaren päädyissä on ollut lautaseinät, jotka on ilmeisen pienellä räjähteellä räjäytetty ulos.

Saunan takana, lähempänä Kilpisjärveä, pienen töyrään takana oli neljä osittain maahan louhittua suojaa tai korsua rivissä vierekkäin. Ne olivat myös kaarielementeistä rakennettu ja ovipääty on ollut puusta. Korsut olivat maan tasalla ja täynnä kiviä. Alueella kasvava tuuhea pensaikko oli ne osittain peittänyt. Muutamia lasipulloja ja tyhjiä säilykepurkkeja lojui lähistöllä.
Mitään varsinaisia ampumasuojia ei alueella näkynyt.

Kohteessa 4 oli peltikaarikorsun romu räjäytettynä maassa ja kolme kivistä pinottua ampumasuojaa.

Kohde 5 on Pikku-Mallan toisella huipulla. Siellä oli pieni, harjateltan kokoinen maja, joka oli rakennettu pellistä ja puusta. Ikkuna-aukko oli lounaaseen eli outoon suuntaan, mikäli rakennelma olisi sotatoimia varten rakennettu. Jotenkin siitä tuli sellainen olo, että se olisi uudempi rakennelma, eikä ollenkaan saksalaisten tekemä.

Kohteeseen kuusi mennessä näkyi viitisen kappaletta korsujen raatoja. Ne olivat vain kivikasoja. Aivan muutama ruosteinen esine tai pieniä puuosia ympärillään.

Kohde 6 on aivan Pikku-Mallan toiselle huipulle rakennettu tähystyssuoja. Se on rakennettu aaltopeltielementistä ja kivistä. Siitä oli aikojen kuluessa hieman kiviä sortunut, mutta muuten se oli hyvässä kunnossa. Metalli oli kovaa ja ryhdissään, ainoastaan pinnalta hieman ruosteessa.

Alueella 7 oli takarinteissä räjäytettyjä hirsirakenteisia korsuja siellä täällä. Ympäristöstä löytyi yleensä kamiinat, joista muutama ihan ehjänä. Muutenkin romua oli enemmän kuin ylempänä tunturilla. Säilykepurkkeja, pulloja, jne.

KOHDE 3

Punainen nuoli näyttää reunan takana olevan vasemmanpuolisimman peltielementtikorsun. Loput ovat tummasta pisteestä oikealle.
Sauna jää lähempänä olevan nyppylän taakse.
Kuva ei anna oikeaa kuvaa paikasta. Todellisuudessa jyrkänne oikealla on todella jyrkänne ja korsut ovat vain pienehköllä "hyllyllä".
Kuvan vasemmassa laidassa komeilee Saana ja sen alapuolella Kilipisjärven kylä ja Skibotnintie.

Ilmeisesti sauna. Se on räjäytetty päistä auki. Kuten kuvasta näkyy, on lautatavara vielä täysin hyvää.
Tämän rakennelman peltielementti on isompi kuin tavallisissa korsuissa. Rakennustekniikka näkyy kuvasta hyvin. Osa rakennuksesta on maan sisällä ja katon päälle on kasattu kolme kerrosta kiviä.

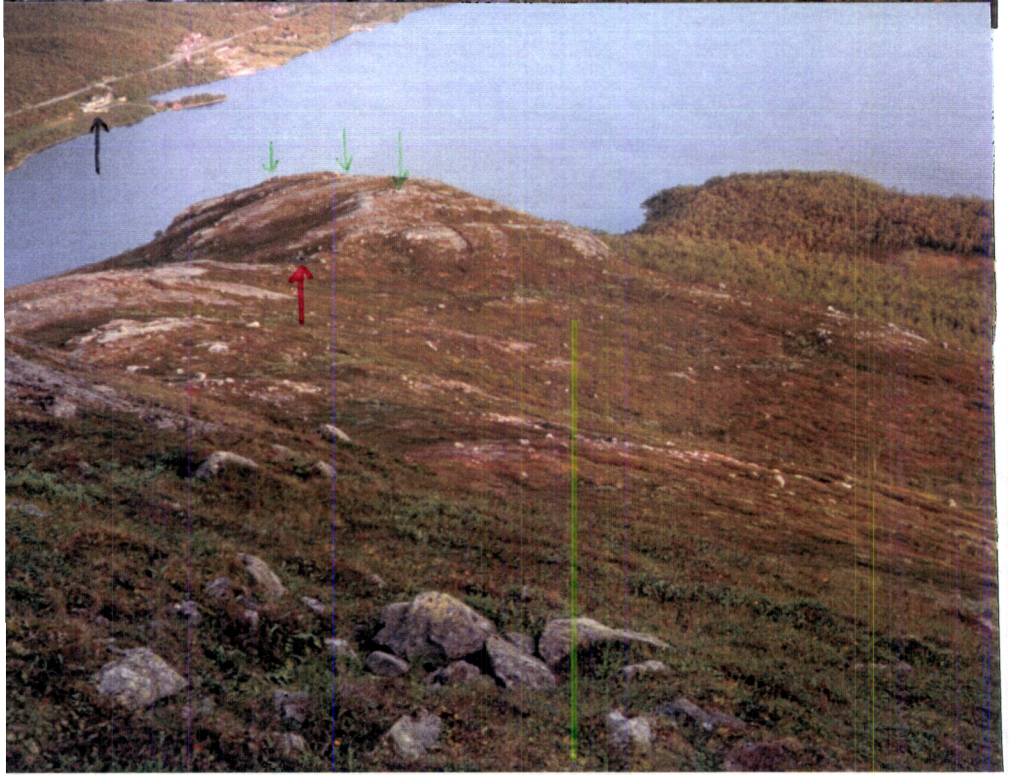

KOHDE 4

Kielekkeellä oleva etuvartioasema. Punaisella nuolella on merkitty suojassa oleva korsu.
Vihreät nuolet näyttävät kivistä pinottuja ampumasuojia.
Musta nuoli osoittaa Metsäntutkimuslaitoksen puistonvartijan pihaan.
Kuva on otettu Pikku-Mallan huippujen välisestä rinteestä. Kuva ei taaskaan kerro, että tämä nousu on niin jyrkkä, että se piti kontata ylös.

KOHDE 5

Omituinen maja. Sisällä on lautalattia ja ulkona peltikatto. Ikkuna osoittaa Ruotsiin. Olisikohan taas joku poromiesten väsäämä suoja.
Mene ja tiedä

Kohteiden 5 ja 6 välinen laakso, jonka molemmilla reunoilla on räjäytettyjä korsuja.
Etummaisesta korsusta näkyy hyvin korsun malli.
Punainen nuoli näyttää käytävän ovelle ja vihreä nuoli korsun takaseinän.
Korsua on hyvin vähän kaivettu maan sisään. Pääasiassa se on vain katettu ja vahvistettu kivillä.

KOHDE 6

Pikku-Mallan toisella huipulla oleva tähystyssuoja.
Sen etuosa on rakennettu kivistä ja takana on käytetty peltielementtiä, joka on katettu kivillä.
Tähystyssuoja on osaksi kaivettu maahan.

Pikku-Mallan korkeimman nyp pylän reunalta alas länteen otet tu kuva.
Punaisella nuolella on merkitty pieni suoja tai korsu.
Ympäristö näyttää siltä, että keväisin paikalla on lammikko

Kivistä rakennettu ampuma-suoja on vuosien varrella hie-man sortunut.
Aika turvaton on varmasti ollut olo esimerkiksi tykistökeskityk-sen aikana.
Kuva on otettu aika tarkasti ete-lään päin. Kilpisjärvi lainehtii kuvan taustalla.

Toinen kivistä pinottu ampu-masuoja yhdelle miehelle. Se-kin on sortunut aikojen kuluessa. Kuvassa "tutkimuskuokka", jonka pituus on 73 cm.

ALUE 7

Yksi alueen tuhoutuneista hirsirakenteisista korsuista. Kattohirsien päällä on tiivisteenä risuja ja päälimmäinen vahvistus on tehty kivistä.
Korsun sisältä törröttää pari hiiltynyttä hirttä.
Kuvakin osoittaa puuaineksen verrattain terveeksi.
Korsun sortunella katolla näkyy kamiinan putki, tyhjä säilyke ja kranaatinheittimen ammuslaukku.

Edellisen korsun läheisyydestä löytyy Pikku-Mallan alueen ainoat varsinaiset sotilastavarat, muutama kranaatinheittimen ammuslaukku.

Kyseinen laukku lähikuvassa vasemmalla alhaalla.

Oikealla alhaalla: tuhotun korsun raunioissa kivääritelineen pohja ja rautalankakieppi.

Erikoisempana tavarana löytyi kranaatinheittimen ammusten rikkinäisiä laukkuja. Korsujen puuaines vielä melko kovaa tavaraa.

Yhteenvetoa Pikku-Mallan alueelta:
-aikojen kuluessa paikkoja ilmeisesti siivottu. Muualla vastaavissa paikoissa säilykkeitä, pulloja ja muuta tavaraa paljon runsaammiin.
-asemat käytössä varsin vähän aikaa ja niistä lähdetty ilman kiirettä, joten tavarat viety ehkä tarkemmin.
-siellä täällä olleet kivistä pinotut ampumasuojat, olivat iän myötä osaksi sortuneet.

Kohde 8 on tunturilta laskevan puron rannalla ensimmäisten tunturikoivujen seassa. Se on ollut isohko asuinalue, josta löytyi paljon teltanpohjia ja kevyiden parakkien raunioita. Ympäristössä on runsaasti romua, säilykkeitä, pulloja, purkkeja, ämpäreitä, ym. Lähes jokaisen asumuksen paikan läheltä löytyy kamiina. Maan pinnalla olevat esineet olivat ruosteessa, mutta vielä kovaa metallia. Maassa olevat olivat selvästi haperoita ja osittain maatuneita. Teltanpohjat kasvavat parimetristä koivua, mutta pyöreä pengerrys näkyy niissä selvästi. Rakentamiseen käytetty puutavara oli niin maassa, että lahoaminen oli jo pitkällä. Mitään varsinaista sotilastavaraa paikalta ei löytynyt.

Kohde 9 on myös tunturikoivikon suojassa. Siellä on todella paljon teltanpaikkoja ja muutamia pahviteltan raunioita hyvin näkyvissä. Pohjan kolmion muotoiset puuelementit ovat maatuneet, mutta näkyvät jälkenä. Seinien tukirakenteita on vähän näkyvissä, mutta pahvia ei missään. Pieniä ikkunanlasiruutuja näkyi muutama. Lahoja polttopuupinoja oli useassa paikassa sekä kivihiilikasojen jälkiä. Taas melkein kaikki kamiinat löytyivät kunkin teltanpaikan läheltä. Toiset oli kyllä räjäytettyinä osiksi, mutta muutama täysin ehjäkin oli joukossa.

Puron rannassa oli todella iso syötyjen säilykkeiden kasa. Purkkien seassa oli saamelainen sisnakenkä, jonka pari löytyi reilun kymmenen metrin päästä.
Erikoisena löytönä roikkui yksinäinen lumikenkä koivunoksassa.

Kohde 10 sijoittuu huoltotien kummallekin puolelle rehevään koivikkoon. Sieltä löytyi teltanpohjia, parakin raunioita, kamiinoja, purkkeja, jne. Osa teltan pohjista oli kasvanut umpeen koivua ja muita kasveja. Muutama asumuksen raunio ympäristöineen oli aivan aukeaa, eikä yhtään kasvien valtaama. Romua oli selvästi enemmän kuin ylhäällä paljakalla. Erikoisempia esineitä olivat rikkinäinen hakku, kuorma-auton perälauta, leipälaatikko[?], muulin kantosatulan kaaret ja lapioita.

Kohde 11 on Pikku- ja Iso-Malloilta tulevien teiden risteys Siilasjärven päässä.
Muutama hyvin heikosti näkyvä teltan paikka. Jokunen säilykepurkki ja viinipullo, sekä jotain epämääräistä metalliromua siellä täällä.
Erikoisena yksityiskohtana mainittakoon rikkinäinen tammitynnyri järvelle vievän polun vieressä.

KOHDE 8

Parakin rauniot koivikossa. Se on saattanut olla peseytymistila tms. Osa tynnyreistä on ollut vesiastioina ja romuista löytyy lämmitettävän vesipadan osia.

Polttopuupino ja sen takana kivihiilikasan pohja. Peltiromua on kaikkialla ympäristössä.

Teltanpaikka koivikossa. Pyöreä muoto näkyy maastossa hyvin, vaikka paikka kasvaakin jo ruohoa ja muita kasveja. Kamiinan osien keskellä näkyy alumiininen pesuvati.

KOHDE 9

Ilmeisesti pahviteltan paikka Kuvassa näkyy hyvin teltan 8-kulmainen muoto ja pohjan rakenteiden osia. Kamiina on räjäytetty rikki ja osat muiden romujen kanssa hyvin näkyvissä.
Teltassa on ollut ilmeisesti verhoiltu tuoli tai sohva. Joustinraudat merkitty punaisella nuolella

Syötyjen säilykkeiden keskellä on saamelaisten sisnakenkä. Sen pari on kymmenen metrin päässä.
Uskoisin, että kenkä on ollut paikalla yhtäkauan kuin säilykkeetkin.

Suurin yhtenäinen romuvarasto on kohteessa 9, aivan puron rannalla. Tyhjiä säilykepurkkeja on todella paljon. Kuvassa näkyy vain osa niistä. Purkkien seassa on jokunen pullokin, ämpäreitä, vateja ja muuta roinaa.
Osa peltitavarasta on haperoa, mutta aivan kovaa metalliakin on joukossa paljon.

KOHDE 10

Selvästi näkyvä pahviteltan tai kevyen parakin paikka huoltotien varrella. Ympäristön muut teltanpaikat eivät olleet näin kuluneita kuin tämä. Täällä oli viiniä juotu ja säilykkeitä syöty. Kamiinan osat näkyvästi jäljellä

Alla vas: Leipälaatikko???

Alla oik: Nigroliniä oli käytetty paljon, tyhjistä purkeista päätellen. Mitähän ainetta se Nigrolin on?

Alin vas: Muulin kantosatulan osia. Kaarien välistä puuttuu yhdistävä osa. Sivuun tulee koukuilla kiinni kantamukset.

Alin oik: Rikkinäinen hakku. Puiston kiviperäistä maata kuokkiessa hakut ovat varmasti olleet kovilla. Paikka on kosteaa, joten hakun varsi on hyvin hapero.

Kohteessa 10 oli myös tämä kuorma-auton perälauta. Se on lähes umpirautaa ja painava. Metalli on pinnalta ruosteessa, mutta muuten tuhtia tavaraa.

Kuten kuvista näkee, on kohde 10 rehevää maastoa. Koivikko ja paksu aluskasvillisuus kätkevät sisäänsä vielä paljon romua.

KOHDE 12

Lähes umpeutuneen huoltotien varressa yksinäinen verstas. Metallitavaraa on paljon. Metalli on suurimmalta osin oikein hyväkuntoista. Kuvassa näkyvässä konekiväärin lippaassakin näkyy vielä alkuperäistä väriä.
Kuvassa muut tunnistettavat esineet ovat: kaksi 75 mm haupitsin hylsyä, petroolivalaisimen säiliö ja polkupyörän pumppu.

Konepistoolin lipas makaa yksinäisenä lähellä umpeutunutta huoltotietä. Vaikka olimme lähes varmoja, että kyseessä on lipas, eikä miina, suojauduimme kivien taakse ja liikutimme lipasta kepillä.
Kun se ei räjähtänyt, uskaltauduimme tutkimaan sitä lähemmin.
Lippaasta puuttuu takakansi. Se ei ole Suomi-konepistoolista, vaan jostain muusta.

Kohde 12 on tieuran varressa yksinäinen verstas. Siinä on ollut kevytrakenteinen lautaparakki, josta näkyy enää vähän puutavaraa. Kaikenlaista tavaraa on ympäristö täynnä. Polkupyörän osia, suksen siteiden osia, 75mm haupitsin hylsyjä, konekiväärin lipas sekä kaikkea muuta.

Kohde 13 on Mallajoen varressa sijaitseva pitkänomainen huoltoalue. Ylimpänä löytyi kaksi noin 20 metriä pitkää muulitallia. Rakennusaineena oli käytetty pyöreitä ohuita puunrunkoja. Ne olivat jo hyvin lahoja, lukuunottamatta muutamaa vielä pystyssä olevaa seinää.

Talleista jokea alaspäin oli kaikenlaista pajaa peräkkäin. Ne olivat yleensä olleet lautaparakkeja. Kunkin ympäriltä löytyi jokunen teltan paikkakin. Erilaista tavaraa löytyi täältäkin niiden tavanomaisten kamiinoiden, säilykkeiden ja viinipullojen lisäksi. Hetekoita oli pari, räjäytetty soppatykki, laatikollinen saapasrautoja, lohjennut tahkonkivi, puuhellan levy, kaksi kaasunaamarilaukkua ja hevosenkenkä, jossa näkyi vuosiluku.
Viimeisenä jonossa näkyi saunan rauniot. Löylykauhakin oli vielä kiukaalla.
Kasvillisuus on peittänyt paikat verrattain hyvin. Teltanpohjat kasvavat koivua ja alue muutenkin on niin sankan koivikon keskellä, että sinne löytää vain vahingossa, aivan niin kuin mekin.

Alueen 14 piti olla pullollaan kaikkea, mikäli Toivo T. Kailaa on uskominen. Juuri mitään ei löytynyt. Skibotnin tien tuntumassa oli pari juuri ja juuri tunnistettavaa korsun rauniota ja jokin isomman parakin pohja. Ilmeisesti Kailan tarkoittama JSP. Tuntuu siltä, että tien varsi on joskus siivottu tarkoin ja kaikki kaivannot on hävitetty. Kokemuksemme mukaan, vastaavissa paikoissa pitäisi sentään jotain näkyä.

Kohde 15 on järven rantaan tulevan ja siitä pohjoiseen kääntyvän tien varrella, harjun kupeessa. Ensimmäisenä järveltä päin on ison muulitallin rauniot. Muutamia lahonneita tukkeja sikin sokin. Tallista eteenpäin löytyy teltan- ja parakin pohjia sekä muutama matalana oleva korsukin. Metalliromua on taas puskat täynnä. Kamiinoita tietysti, mutta myös muutama lämpöastia ruuan kuljetukseen, joista toisessa näkyi vielä alkuperäinen vihreä väri. Teltanpohjat näkyvät vaivoin, aluskasvillisuus ja koivut on jo aika hyvin peittäneet paikat. Metalliesineet olivat vielä aivan kovia, vaikkakin ruosteessa.

Kohteessa 15 oli katkaistun puhelinpylvään lahot osat maassa. Siilasjärven päässä törrötti soisessa maastossa lyhyitä tukkeja tasaisin välein. Tarkempi tarkastelu osoitti ne myös puhelinpylväiksi. Puhelinlinja oli siis kulkenut tästä Malloille. Lähempää Skibotnin tietä löytyi vielä yksi tuhottu pylväs.

Alue 16:sta tutkiminen aloitettiin kohteen 15 päästä. Kartassa näkyvästä tiestä erkani tieura, jota kartta ei tunne. Se kiemurteli lähemmäs Skibotnin tietä ja haarautui parissa kohtaa. Pari yksinäistä maatunutta korsun rauniota ja lähitaisteluase-maa näkyi uran varrella.
Skibotnin tien suuntaisesti kulkien löytyi erittäin tiheästä koivikosta jokunen lähes hävinnyt teltanpaikka. Metalliromua ei ollut juuri kuin nimeksi.

KOHDE 13

Mallajoen vartta seurailevan pitkän huoltoalueen toinen pää on ylhäällä, nousevassa rinteessä ja alkaa muuli-talleilla. Maassa makaavat puuosat ovat jo aika lahoja, kun taas pystyssä törröttävät seinän pätkät ovat täyttä tavaraa.

Huoltoalueen keskeltä löytyy suuta-rinverstaan jäännökset. Laatikollinen saappaan kanta- ja kärkirautoja on levinnyt maahan, laatikon lahottua niiden ympäriltä.

Tuhotun "Gulassikanuunan" läheltä löytyi myös hevosenkenkä. Saksan kotkaa siitä ei löytynyt, mutta joku leima kuitenkin ja vuosiluku 1942.

Alajuoksulla huoltoalue päättyy sau-naan. Se on lähteissä palanut, mutta puinen sokkeli on vielä hyvin näkyvis-sä.

Keskellä on ilmeisesti kiuas, josta kivet on nakeltu metsään. Kiukaalla roikkuva löylykauha on nikkaroitu säilykepurkista.

Kohteen 13 esineitä

1. Soppatykin runko on vielä kovaa terästä. Alkuperäistä väriäkin on paikoin näkyvissä.

2. Soppatykin perälauta. "Kissansilmä" on rikki, mutta tallessa. Perälaudasta on irroitettu jokin kilpi, ehkä rekisterikilpi; sotien jälkeen.

3. Soppatykkiin kuuluu kaksi varustelaukkua. Ehjempi on kuvassa. Toinen varustelaukku on myös tallella, mutta aivan romuna. Mitähän kuvan numero tarkoittaa?

4. Kaasunaamarilaukku roikkuu koivun oksassa.

5. Gulassikanuunan varsinainen keitinosa ja padan kansi.

6. Padan yläosa

7. Vanha huonokuntoinen reki. Puuosat ovat hyvin pehmeitä.

Lisää kohteen 13 tavaroita

1. Petromax on jäänyt kivelle.
2. Kirjoittaja rapsuttaa hevosenkengän vuosilukua esille.
3. Epämääräinen pellinpala, jossa lukee HEER, joka tarkoittaa maavoimia.
4. Tämä myrskylyhty on jo aika huonossa kunnossa.
5. Tältä huoltoalueelta löytyy muutama sänkykin. Tässä yksi niistä.
6. Lapioita löytyi maastosta useita. Tästä on varsi katkennut ja se on siksi hylätty. Varrentynkä on vahvaa puuta ja itse lapio-osalla kaivaisi vielä pitkään.
7. Tahkonkivi on ollut arvokas, mutta kun tämä on lohjennut, on se varmaankin sen takia peräännyttäessä hylätty.

Aivan Siilasjärven rannassa, pienellä aukealla oli pieni romahtanut ja lahonnut lautarakennelma, joka ilmeisesti oli ollut muutamareikäinen puucee.

Kohde 17 on luonnon muovaama "kattila". Sen reunoja kiertää harju ja sisään jää tasainen, nyt kyllä sankkaa pensaikkoa kasvava, alue. Sieltä löytyi muutama korsuksi tunnistettava kivikasa ja useita poteroina olleita kaivantoja. Yhdestä poterosta löytyi 150mm haupitsin hylsy. Tarkempi tarkastelu alueella osoitti siinä olleen tykkiaseman. Piilossa koivikossa oli muutama katettu potero, siis mitä ilmeisimmin ammusvarastot. Alueen laidalla oli ison hirsikorsun rauniot sekä parakin pohja. Näissä olevat puuosat olivat kelottunutta, mutta muuten melko hyväkuntoista puuta. Korsun, joka on nyt vain iso kivikasa, ovi näkyy erityisen selvästi. Kasan laidalla kumpareen päällä näkyy ikkuna-aukko, jossa on vielä lasikin jäljellä. Yleisesti ottaen alue oli lähes hävinnyt ja "siisti". Vahingossa löytyi kivillä täytetty kuoppa, jonka pohjalla oli lisää ko. haupitsin hylsyjä.

"Kattilan" takareunan takana, siis pohjoispuolella, oli ollut ilmeisesti tykkimiesten majoitus. Löytyi muutaman pahviteltan rauniot tukipuineen ja yhdessä jopa seinämateriaalina käytettyä pahviakin jäljellä. Metalliromuakin oli vähän ympäristössä ja mm. mustaksi maalattu kenttäpullon alumiininen muki, jossa vuosiluku 1941.

"Kattilan" etureunassa, harjanteen päällä, oli ilmeisesti tähystyspaikaksi kaivettu kuoppa, josta näkymät Kilpisjärvelle päin.

KOHDE 17

Tykistön tuliasema vuonna 1993. Sankka pensaikko täyttää "kattilan". Kuva on otettu länteen.
Takana näkyy Iso-Malla. Punaisella nuolella on merkitty aukko, josta pääsee Siilasjärven rantaan.
Vihreä nuoli näyttää yksinäisen hylsyn löytöpaikan.

Tuhottu, mutta kohtalaisessa kunnossa oleva korsu. Oven kohta ja sen osat näkyvät kuvassa hyvin. Varsinainen asuintila on mustalla nuolella merkityn kivikasan alla. Vihreällä nuolella merkitty puu törröttää ikkuna-aukosta.
Punaisella X:llä on merkitty alemman kuvan ottopaikka.
X:n takana kymmenen metrin päässä on ammus- ja muiden poteroiden raunioita.

Em. korsu toisesta suunnasta. Ikkuna-aukko näkyy tummana etualalla. Vihreällä nuolella merkitty sama puu kuin edellisessä kuvassa.
Mustan nuolen kohdalla, risujen takana, on varsinaisen asuintilan päällä vahvistuksena olleet kivet.
Punainen X näyttää taas edellisen kuvan kuvauspaikan.

Edellisen sivun korsun läheisyydessä on tämän parakin rauniot.

Alemmat kuvat: 150 mm haupitsin hylsyä tutkitaan ja löydetään nallista vuosiluku 1940.

Kuoppaan on haudattu useita hylsyjä. Ainakaan päällimmäisissä ei ollut nallia kiinni. Kun suut alaspäin kuopassa ollut hylsy käännettiin ympäri, tuli siitä kitkerä ruudin tai rikin haju.

150 mm haupitsin hylsy on iso ja painava.

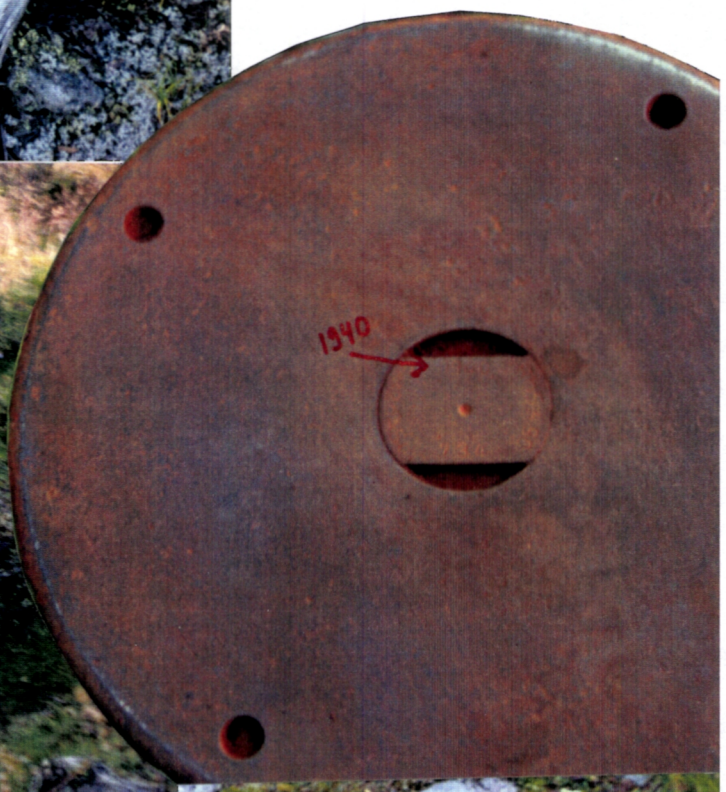

VIELÄ MUUTAMA KUVA

Hyvin hävinnyt teltanpaikka jostain maastosta. Pengerrys näkyy maasta kohoavana ympyränä. Koivuja kasvaa teltan sisällä. Kivihiilikasan pohja näkyy kuvan oikeassa reunassa.

Ruuan kuljetukseen käytetty lämpöastia ja toisen kansi. Tiivisteet kannessa vielä ehjänä ja alkuperäistä väriä näkyvissä. Kannen alla teltan kamiina ja ympärillä osia toisesta kamiinasta. (Kohde 15)

Alhaalla vasemmalla on Kohteessa 15 otettu kuva tuhotusta puhelintolpasta.

Alhaalla oikealla on kuva ehkä reissun hauskimmasta esineestä. Se on kamiina, jonka joku seppä on tehnyt isosta tykinhylsystä. Sen halkaisija on noin 30 cm.

Olisi mahtavaa saada tietää tämän kamiinan tarina.
Ilmeisesti joillain on ollut todella kylmä ja siihen kyllästyneenä on joku sitten nikkaroinut majaansa lämpölaitteen.

Saksalaisten huoltotie.

Kohta A on osa puiston halki kulkevaa polkua, jota retkeilijät saavat käyttää. Se on noin kaksi metriä leveä, hiekkapintainen ja selvästi kaksiraiteinen. Se erottuu maastosta erittäin hyvin.

Kohta B on Siilasjärven pohjoispäätä kohden kulkeva haara huoltotietä. Tämä kohta ei ole yleisessä käytössä. Se näkyy kyllä vielä selvästi, mutta käyttämättömänä se kasvattaa jo vähän aluskasvillisuutta. Tiessä on kivet esillä, eikä turvetta kasvualustaksi ole, joten sen häviäminen kokonaan maastoon kestää vielä kauan. Tien laidoilla on noin kymmenen metrin välein kaivantoja, jotka ovat noin metrin halkasijoiltaan ja saman verran syviä. Niistä on ilmeisesti otettu hiekkaa tien kunnossa pitämiseksi. Ja palvelihan ne myös ilmasuojina tarpeen tullen. Yhdestä kuopasta löytyi lapio, jonka varsi oli poikki ja jäljelle jäänyt nysä jo aika laho.

Kohta C on edellistä alempana. Ympäristö on rehevämpää ja kosteampaa. Tunturilta laskeva vesi käyttää tieuraa uomanaan. Tieuraan on valunut multaa ja siinä kasvaa kasveja. Hallitsevimpana on vaaleanvihreä pensasmainen kasvi, joka yleensä näyttäytyy juuri kosteilla paikoilla (kasvin nimeä emme tiedä). Kun ympäristössä kasvaa tummemman väristä kasvia, näkyy tieura vaaleampana maisemassa.

Kohta D on edellistä kuivempaa aluetta. Tunturikoivuja kasvaa siellä täällä, mutta aika harvaan. Tieuralla sen sijaan kasvaa n.2 - 3 metrisiä koivuja. Välillä jopa niin tiheään, että tietä ei pysty kävelemään. Tiepohja on hiekkaista, mutta siinä kasvaa pientä aluskasvillisuutta.

Kohta E on jo hyvän matkaa kulkenut reilussa tunturikoivikossa. Tie näkyy selvänä urana. Se on nurmipintaista ja osin myös hiekkaa. Kulkeminen on helppoa. Muutamassa kohtaa tienreunan puut ovat kasvaneet tielle.

Kohta F on risteys. Alue on aika kosteata ja rehevää. Tie on ollut hyvin näkyvissä E:stä F:ään. Risteyksestä johtaa selvä polku Siilasjärven rantaan, mutta jos tie on joskus mennyt Skibotnin tielle tästä, niin sitä ei kyllä mistään huomaa. Tie näyttääkin loppuvan siihen. Ura, joka johtaa kohti G:tä, on alusta täysin ummessa. Löysimme sen vain siksi, että tulimme G:n suunnasta F:ään.

Kohti G:tä tie näkyy joissain paikoin selvästikin. Ei kuitenkaan niin selvästi kuin kohdassa E. Suurimmaksi osaksi tie on kasvanut jo lähes umpeen.
Selkeästi notkoissa, missä maa on kosteampaa, on tiekin enemmän hävinnyt.

Kohta G kulkee ilmeisellä huoltopaikalla joen tuntumassa. Pengerrykset paljastavat paikoin muuten hävinneen tieuran.

Mallajoelta kohti Siilasjärveä on melko varmasti kulkenut ainakin yksi muukin tie, mutta se sekoittuu tähän karttaan merkittyyn ja näkyy maastossa vain siellä täällä hyvin heikosti.

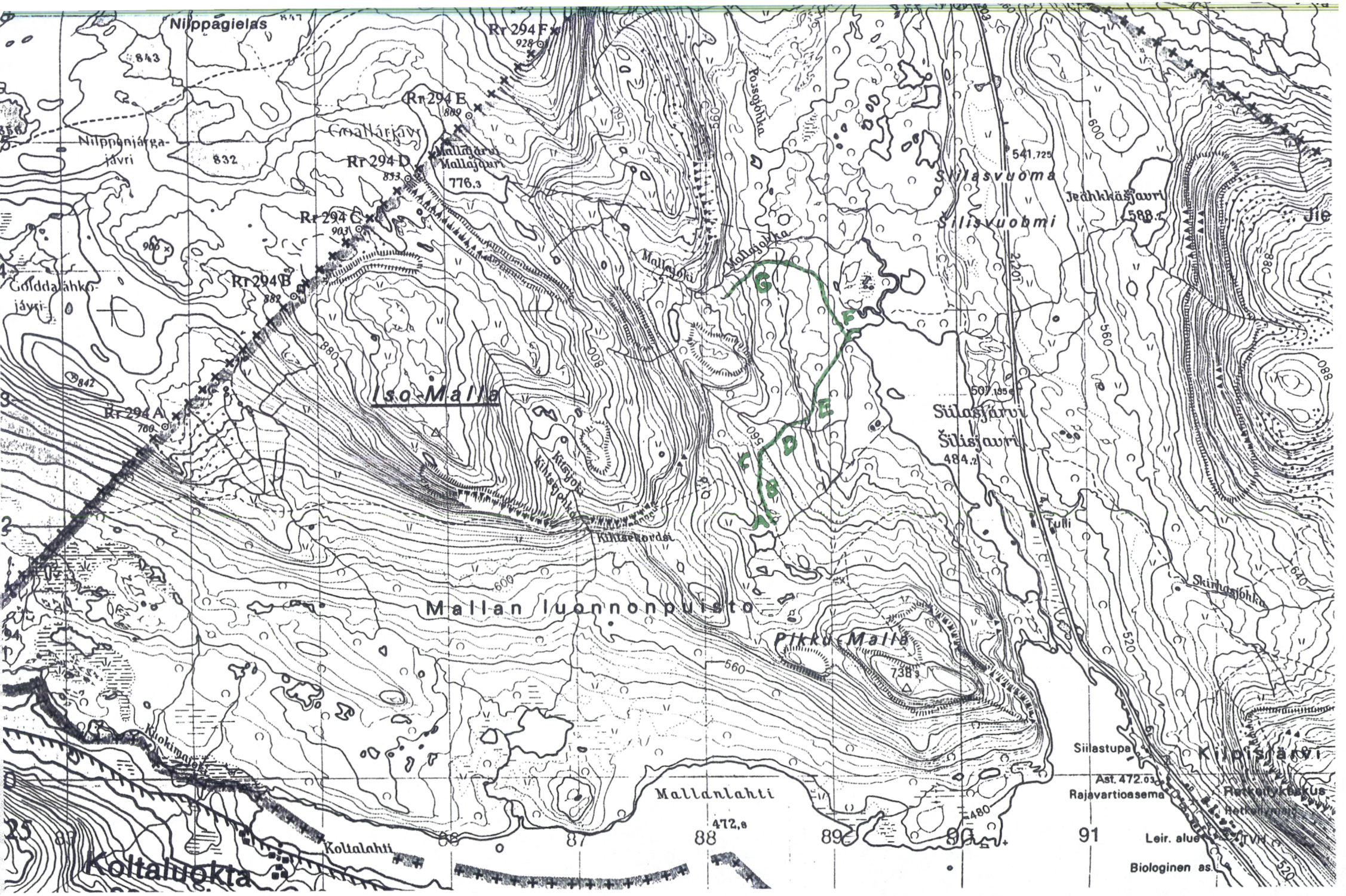

Nilppagielas
Rr 294 F
928
Rr 294 E
809
Goallárjávri
Nilppenjárga-
jávri
832
Rr 294 D
853
Mallajávri
Mallajávri
776,3
Rr 294 C
903
Rr 294 B
882
Golddaláhko-
jávri
842
Rr 294 A
760
Iso-Malla
Mallajoki
Mallajokka
Kitsjoki
Kihtsejohka
Kihtsekordsi
Mallan luonnonpuisto
Pikku-Malla
738,3
Siilasvuoma
Šilisvuobmi
541,725
Jeähkkäsjávri
588,2
Jie
Siilasjávri
Šilisjávri
484,2
507,135
Tulli
Skirhasjohka
Siilastupa
Ast. 472.03
Rajavartioasema
Kilpisjärvi
Leir. alue
Biologinen as.
Mallanlahti
472,8
Koltalahti
Koltaluokta
Kuokimajoki
A
B
C
D
E
F
G

SAKSAL. HUOLTOTIE

Pikku-Mallan suunnasta pohjoiseen otettu kuva, jossa näkyy hyvin puiston halkaiseva tie.
Punaisella nuolella on merkitty Kohteen 2 vieressä oleva kukkula.
Vihreä A tarkoittaa polkua, jota pitkin puistossa saa kulkea, kun on matkalla kolmen valtakunnan pyykille.
Musta viiva näyttää, mihin yleinen polku jatkuu. Katkoviivalla taas on merkitty Siilasjärven suuntaan lähtevä ura.

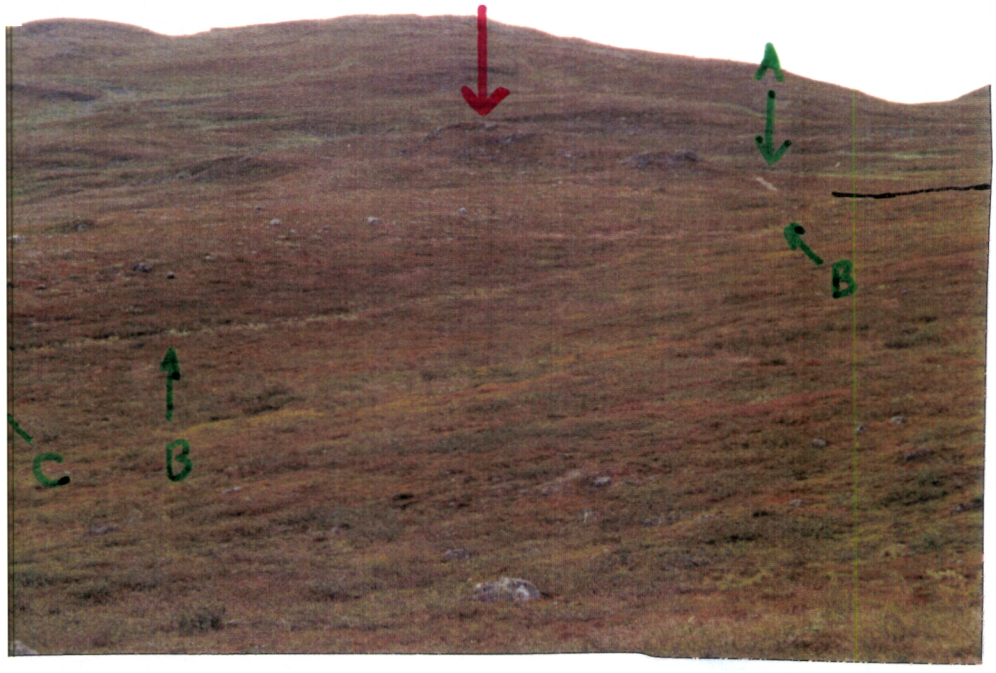

Täysin päinvastaisesta suunnasta otettu kuva.
Punainen nuoli näyttää taas Kohteen 2.
Vihreät nuolet viittaavat tekstiosan Kohtiin A - G.
Tässä kuvassa tieura näkyy hyvin.
A:ssa näkyy pätkä yleistä polkua.
B-kirjainten välillä tie on hiekkaista, mutta yrittää kasvaa umpeen.
C-nuolen suuntaan vesi käyttää uraa uomanaan.

Edellistä kuvaa vähän ylempää otettu kuva, jossa näkyy huoltotiestä hyvin kohta C. D-tyyppinen osa alkaa kuvan vasemmassa laidassa.
Punainen nuoli taas hahmottaa yleissilmäystä ja näyttää Kohteen 2 paikan.
Mustat pienet nuolet näyttävät tunturilta laskevan puron, jonka varrelta vasemmalle mentäessä löytyvät Kohteet 8 ja 9.

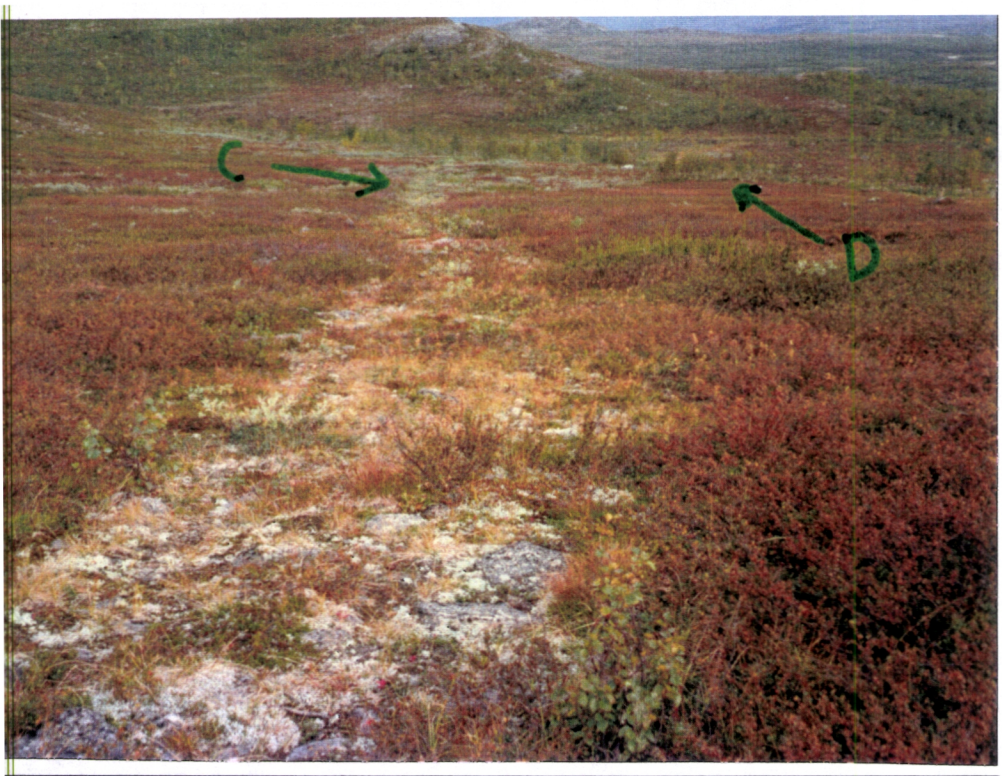

Lähikuva B-tyyppisen tien loppupuolesta. Hiekkaa ei paljon näy, mutta kiviä on pinnassa. Kasvillisuuttakin on vähän, mutta ei vaivaiskoivua niin kuin ympäristössä.
Ura siis näkyy hyvin.

Kauempana kuvassa näkyy C-tyyppistä tieuraa vaaleanvihreine kasveineen.

Tieura kääntyy oikealle ja oikein tarkkaan kun katsoo, näkyy D-tyyppistäkin tienpätkää kuvassa.

Lähikuva Kohdasta C. Nuolella on merkitty hyvä esimerkki selvästä värierosta, miten tien kohta on vaaleampaa vihreää kuin muualla

Maasto viettää kovasti alaspäin ja kuvassa näkyy Siilasjärven pohjoispää. Mustalla nuolella on merkitty Skibotnintie.

Tässä on esimerkki Kohdasta D. Tieura kulkee kuvassa vihreiden viivojen välisessä sankassa koivikossa. Ei siis viivojen ulkopuolella olevassa avonaisessa maastossa.

Lapio on varmaan rikkoutunut, tietä tehtäessä ja jäänyt niille sijoilleen yhteen tietä reunustavista kuopista.

Tien varrella on noin kymmenen metrin välein kuoppia, jotka ovat noin metrin syviä ja niiden halkaisja on saman verran.

Tieuraa Kohdasta E. Pinta on nurmettunut, mutta erittäin selvä väylä koivikossa.
Viimeisen miehen takana parikymmentä metriä alaspäin alkaa Kohde 10 ja kuvaajan selän taakse mentäessä tullaan pian Kohteisiin 8 ja 9.

Vielä esimerkki Kohdan G tyyppisestä tieurasta. Puut tien laidoilla ovat vankempia, mutta väylälläkin kasvaa jo paljon koivuja ja pensaita.
Osassa kohtaa tieuraa on väylä kasvanut aivan umpeen, mutta palaa taas vähän matkan päässä näkyviin.

Vastaukset kysymyksiin

Puolustuslinja erottuu Mallan luonnonpuiston alueella vielä erittäin hyvin. Vaikka rakennelmia ja kaivantoja on vain siellä täällä, näkyvät nekin vähät avoimessa ja muuten koskemattomassa tunturimaastossa pitkälle. Lähitulevaisuus ei vielä näitä näkymiä poista, sillä metallirakenteet eivät helposti maadu. Rakenteluun käytetyt kivet ovat ja pysyvät sellaisessa kasassa mihin ne ovat räjäytysten jälkeen jääneet. Kun yleisölle avoin polku puiston halki kulkee osittain saksalaisten rakentamaa tietä ja kaikki rakennelmat tietenkin ovat tukeutuneet tähän tiehen, on osa niistä juuri tavallisen kulkijan silmissä eli haitat ovat lähinnä kosmeettisia. Harva retkeilijä tuntee tunturien kasveja, vaan näkee vain maiseman ja siinä nämä puolustuslinjan rauniot.
Tosin, kun ihmiset on päästetty puistoon, vaikkakin vain polulle, ei se kaikille riitä. Jotkut poikkeavat pois polulta raunioita tutkimaan.

Jos ajattelemme tilannetta luonnon ja luonnontutkijoiden näkökulmasta on koko 30 km^2 puistosta vain pieni osa saksalaisten turmelemaa. Uskoisin, että tämän viidenkymmenen vuoden aikana luontokin on jo sopeutunut näihin rakennelmiin. Tietenkään en näin maallikkona voi tätä väittää todeksi, mutta oletan.
Suurin osa rakennelmista ja romuista on alempana koivikossa ja niistäkin suurin osa puiston ulkopuolella.

Paljakka-alueella on paljon metallielementeistä rakennettuja korsuja. Ne on räjäytetty, mutta metalli on vielä erittäin voimissaan. Sen häviäminen luonnon omilla menetelmillä vie vielä muutaman ihmisiän. Puurakenteet, jotka ovat maassa, alkavat hiljalleen lahota, mutta puu mitä maasta tuleva kosteus ei pääse lahottamaan, on vielä kovaa tavaraa.

Alueen siistiminen ja rakenteiden purkaminen jättäisi varmaan vielä pahemmat jäljet puiston arkaan maaperään. Kivet pitäisi nostella syrjään, ennen kuin korsujen metallielementit saa esille. Niiden poiskuljettaminen jättäisi varmasti jäljet maastoon. Kivet ovat kuitenkin louhittuja ja jäävät kasaksi, mikä ei maastoon sulaudu. Pienemmän romun, säilykepurkkien ja kamiinoiden, osalta siistimistä voisi kyllä tehdä helpommin, mutta nekin on kuljetettava jotenkin pois. Kuljetus ja itse keräilykin vaativat kuitenkin runsasta liikkumista aralla alueella. Lisäksi osa tavarasta on jo osaksi maan sisällä ja jättää selvät jäljet maahan, jos niitä kaivetaan ylös.

Alempana tunturikoivualueella rakennelmat ovat erilaisia kuin ylhäällä. Korsuja on vähemmän ja ne ovat hirsirakenteisia. Pääosa majoituslaitteista on ollut parakkeja tai telttoja. Niiden rakenteiden maatuminen on jo aika pitkällä. Koivut ja aluskasvillisuus ovat paikoin peittäneet jäljet hyvinkin tarkkaan. Majoitteista on lähes kaikista jäljellä kamiinat. Ne ovat vielä hyvin kovaa metallia ja pysyvät maisemassa pitkään.

Hakatut tieurat ovat maatuneet ja hävinneet eri tavoin eri kohdissa. Alhaalla koivikossa tieurat ovat monin paikoin kasvaneet umpeen, mutta paljakalta tuleva ura näkyy maisemassa vielä erittäin hyvin. Senkin kokonaan häviäminen vie varmasti vielä pitkän ajan.

Alueelta löytyvät tavarat ovat lähinnä ruosteista romua. Tyhjiä säilykepurkkeja ja rikkinäisiä pulloja. Muutamia lapioita, ämpäreitä, pesuvateja ja muuta sen tasoista tavaraa löytyy hajanaisesti. Lisäksi joitain yksittäisiä tavaroita, joita mainitaan tutkimuksen tekstissä. Kamiinat ovat luku sinänsä. Ne ovat lähes kaikki erilaisia, eivätkä varmaan ole kuuluneet Saksan armeijan vakituiseen kalustoon. Käsivarren ja Ruijan kaikista taloista ja saunoista on ilmeisesti kamiinat otettu mukaan armeijan käyttöön. Kun ne eivät sitten olleet valtion, ei niitä peräännyttäessä tarvinnut raahata mukana.

Kun asemat muutenkin olivat käytössä hyvin vähän aikaa ja niistä peräännyttiin rauhallisesti on tavaraakin jäänyt maastoon vähän. Varsinaista sotilastavaraa ei löytynyt kuin nimeksi. Tutkimustekstissä mainittujen lisäksi löytyi kiväärikaliiperisia hylsyjä sieltä täältä ja yksinäinen konepistoolin rumpulipas koivikosta, läheltä umpeen kasvanutta tieuraa.
Tietenkin seudulla on liikkunut vuosien varrella muitakin kulkijoita ja arvokkaammat tavarat on jo kerätty talteen.

Yhteenveto

eli huomioita tutkimuksesta, tutkimusmatkasta ja Mallan luonnonpuistosta

Käynti Kilpisjärvi - Stellungilla, Mallan luonnonpuistossa ja sen ulkopuolella, oli mahtavaa. Kilpisjärven seutu on muutenkin yksi Suomen komeimpia. Meille tuntemattomaan Mallaan oli erittäin mielenkiintoista tutustua. Retki vastasi ennakko-odotuksia, mutta antoi myös paljon uusia elämyksiä.

Kun aluetta oli tutkittu ja huomattu saksalaisten jättämät jäljet paljon vähäisimmiksi, kuin oli luultu, olivat tunteet hajanaisia.
Luonnonpuisto oli upeampi kuin osasimme odottaa ja tuntui hyvältä kun se ei ollutkaan pullollaan romua ja kaivantoja. Vaikka kukaan ryhmästämme ei tunne juuri muuta kuin voikukan ulkonäöltä, olimme haltioissamme puiston erilaisista ulottuvuuksista.
Toisaalta tutkittavan materiaalin vähyys oli myös pettymys, sillä olimme odottaneet löytävämme paljon enemmän kaikenlaista ja jotain erikoisempaa kuin muualla Lapissa. Olimme kuvitelleet Mallan alueen koskemattomammaksi juuri siksi kun luonnonpuisto on suljettu alue ja normaalin kulkijan tavoittamattomissa.

Puiston suuret korkeuserot ja alueen karuus yllätti myös. Ne pistivätkin monta kertaa miettimään, millaista täällä oli ollut silloin viitisenkymmentä vuotta sitten. Pakkasta ja lunta oli reilusti ja tuuli, joka nytkin tuntui jäätävän heti kun pysähtyi, oli varmasti puhallellut silloinkin. Millä ihmeellä korsujen elementit oli kuskattu ylös tunturille ja jyrkänteiden reunoille. Entä mitä oli miettinyt saksalainen sotilas, joka täällä pohjolassa, hyvin kaukana kotimaastaan, oli istunut tunturin huipulla ja yrittänyt pysyä lämpimänä. Millainen mies oli ollut se suutari, jonka tavaroita oli esimerkiksi se laatikollinen saapasrautoja.

Kun rakennelmat ja romurauta ovat ja pysyvät puistossa, tuntuvat ne myös kuuluvan sinne. Ovathan ne osa suomen historiaa. Vaikka tyhjä säilykepurkki on mitä ilmeisemmin roska ja niitä kun on siellä satamäärin, tuntuu silti polun reunassa lojuva tyhjä mehutetra enemmän roskalta, kuin yksikään ruosteinen säilykepurkki.

Mallan luonnonpuistossa on erittäin hyvätasoiset opastaulut ja puiston halki kulkeva polku on hyvin merkitty. Tauluissa on kerrottu selkeästi luonnonpuiston historiasta, kasvistosta, eläimistöstä ja muusta tärkeästä. Missään ei kuitenkaan mainita sanallakaan Kilpisjärvi - Stellungista, vaikka se on näkyvä osa puistoa ja yksi tärkeä osa maamme historiaa. Onhan Suomen tähän asti viimeiset viholliset Suomen maaperällä olleet juuri Mallan luonnonpuistossa. Matkailijoille voisi kertoa Kilpisjärven alueen historiasta myös vuoden 1945 tapahtumat. Esimerkiksi muutamalla infotaululla ja entisöidyllä korsulla. Polun varrella (kohteessa 1) on ehjä korsu. Mielestämme siitä saisi pienellä vaivalla upean nähtävyyden. Ehdotus toisaalla.

Kiinnitimme myös huomiota siihen runsaaseen kävijämääräään, joka puistossa vuosittain vierailee. Nytkin, vaikka oli syksy jo pitkällä, oli kulkijoita paljon.
Suurin osa näkemistämme kulki kovaa vauhtia päästäkseen mahdollisimman nopeasti Kolmen valtakunnan rajapyykille. Harvat pysähtyivät ihailemaan maisemia tai luontoa. Karkkipapereita ja muita roskia lojui siellä täällä. Muutama ihminen poikkesi reilusti polultakin, esimerkiksi kiivetäkseen lumelle peuhaamaan.
Mietimme myös puiston ilmoittautumiskäytäntöä. Kuinkahan moni käy retkeilykeskuksessa ilmoittautumassa ennen puistoon menoaan. Ideahan on todella hyvä, mutta kuinkahan toimiva se on?

Mielestämme tuntuu turhalta, että polku halkoo puiston, jos matkalla ei "tapahdu" mitään. Reitin kehittäminen luontopolkutyyppiseksi varmasti kannattaisi. Jos toisaalla mainittujen Lapin sota nähtävyyksien lisäksi, polun varrella olisi info-tauluja kertomassa kustakin puiston osasta ja muusta näkemisen arvoisesta, tulisi polulle muukin funktio, kuin pakollinen reitti rajapyykille. Kitsijoki on kutakuinkin reitin puolivälissä. Siihen meidän mielestämme sopisi hillitty kahvistelupaikka; pieni keittokatos, penkit ja pöytä. Näin saisi eväänsyöjät istutettua samaan paikkaan, eikä ympäri rinnettä. Nytkin oli putouksen alla kolme tai neljä nuotionpohjaa ja ympäristö oli aika käytetyn näköinen. Vaikkakin kysymyksessä on luonnonpuisto, pitäisimme polunvarren pientä rakentamista hyvänä, jotta ihmisten mielenkiinto säilyisi, eikä polulta poikkeemisia tulisi ja puiston halkaisevasta väylästä tulisi tarpeellinen.

Ehdotus

Kilpisjärvi-Stellungin liittämisestä osaksi Mallan Luonnonpuiston nähtävyyksistä

Mallan luonnonpuiston halkaisevan polun alkuun voisi rakentaa info-taulun, jossa valotettaisiin alueen sotahistoriaa. Ytimekäs tekstiosa ja kartta rakennelmista opastaisi kulkijat eteenpäin.

Polun varrelle muutamaan sopivaan kohtaan pieni taulu kertomaan kustakin nähtävyydestä. Kuitenkin sillä lailla, etteivät kulkijat innostuisi laukkaamaan pois polulta.

Kohde 1 sijaitsee aivan Kolmen valtakunnan rajapyykille vievän polun varrella. Se on hyvässä kunnossa säilynyt peltielementtikorsu. Sitä on rakenneltu ja kunnostettu sodan jälkeen, mutta ei silti ehostettu pilalle.
Korsun ympäristöä pitäisi vähän siistiä ja nostella kiviä takaisin rakennelman päälle. Sisältä korsu pitäisi siivota. Sisustuksesta pitäisi ottaa selvää ja rakentaa se uudestaan. Jos oikein hyvän aikoisi tehdä, voisi korsun jakaa kahtia panssarilasilla tms. ja laittaa jotain rekvisiittaa peräseinälle.

Tämän korsun vieressä on korsu, joka on räjäytetty rikki. Se on hyvä vertailukohde tälle ehjälle. Info-taulut vaan korsujen viereen.
Kun nousee nyppylälle, jonka takana korsut ovat, näkee alempana muutaman korsun ja sortuneen ampumasuojan. Ne voisi esitellä myös info-taulussa.

Kuva otettu nyppylältä, jonka takana korsut ovat. Kohde 1 on kuvaajan selän takana. Punaisilla nuolilla on merkitty kaksi korsua ja vihreillä kivistä pinotut ampumasuojat. Puolustusrakennelmat jatkuvat vasemmalle ylös. Kuvanottopaikalle voisi pystyttää infotaulun kertomaan edessä näkyvistä rakennelmista. Vesi on Kilpisjärvestä ja taustalla on Ruotsi.

Lyhyt päiväkirja koko tutkimusmatkasta

Ryhmän jäsenet:
Jorma "Joppe" Ranta, synt. -64, Taksiautoilija, partiossa vuodesta -78.
Jukka "Jasu" Fredriksson, synt. -56, Kuntohoitaja, partiossa -62 -82.
Antti Liimatainen, synt. -64, Autonasentaja, ei partiolainen.
Kauko "Kake" Kammonen, synt. -60, Autonkuljettaja, partiossa vuodesta -68.

Perjantai 3.9.-93
Lähdettiin Vantaalta ilta kahdeksalta kohti pohjoista. Alla oli Liimataisen asuntoauto. Ajettiin vuoronperään, kahden aina nukkuessa takana.

Lauantai 4.9.
Aamulla käytiin Rovaniemen markkinoilla, Arktisessa keskuksessa ja Joulupukilla. Matkaa jatkettiin Kittilän ja Muonion kautta Hettaan, josta minä kävin hakemassa tilaamani kaksi kuksaa Taisto Laaksolta.
Illalla oltiin perillä Ropin pirtillä.

Sunnuntai 5.9.
Pakkasimme aamulla rinkat ja lähdimme ajelemaan kohti Kilpisjärveä.
Kävimme metsänvartijan juttusilla. Hän oli nuori ja mukava mies, jolla oli talo täys lapsia.
Retkeilykeskuksesta järjestyi laivakyyti järven yli Koltalahteen. Aluksessa oli kaljabaari, jossa nautimme Intiaani-oluet, ennen maastoon menoa.

Polku kolmen valtakunnan rajapyykille oli hyvä ja leveä. Matkaa oli vain kolme kilometriä. Heitimme rinkat METLAN kämpälle Kuohkimajärvelle ja läksimme rajapyykkiä kuvaamaan. Edellisenä torstaina oli paikalla ollut Suomen, Ruotsin ja Norjan hallitsijat puolisoineen sekä kuutisensataa muuta tallaajaa.
Pitkospuita oli alueelle rakennettu rankasti. Ruotsin puolella oli kivenkoloissa ruokavartaita, jotka torstaina oli jäänyt syömättä.

Kämpälle tuli muuta porukkaa, joten käytimme metsänvartijan luvalla METLAN puolta kämpästä ja valmistimme ruokaa.

Maanantai 6.9.
Yö oli ollut kämpässä lämmin, mutta kauhistelimme ulkona ollutta -1 astetta.
Nautimme hiljalleen aamupalaa ja pakkasimme tavaramme. Siivottuamme kämpän lähdimme polkua pitkin Ison- Mallan suuntaan.
Alku meni hyvin, mutta sitten polku alkoi nousta ylemmäksi ja ylemmäksi. Meidät huonokuntoiset ihmiset se pisti huohottamaan ja pitämään taukoja vähän väliä. Ihmisiä tuli vastaan vähän väliä. Jopa yksi 20 hengen ryhmä nähtiin.

Kitsijoen putous oli määränpäämme. Siellä keiteltiin kahvit ja syötiin leipiä. Paikalla ei oikein ollut hyvää yöpymispaikkaa, joten jatkoimme matkaa. Kohtalainen yöpymispaikka löydettiin Ison- ja Pikku-Mallan välisestä notkosta, pienen puron äärestä. Olimme jokseenkin piilossa polkua kulkevilta ihmisiltä, niin kuin metsänvartijan kanssa oli sovittu.

Jätimme tavaramme leiriin ja lähdimme koluamaan Pikku-Mallaa. Ilta oli jo pitkällä kun tulimme takaisin ja valmistimme ruokaa. Pimeys tuli nopeasti. Niin taivaalle kuin meillekin, kun väsyneinä kommimme telttaan.

Tiistai 7.9.
Yöllä oli ollut ulkona -4,0*C ja teltan alin oli ollut +2,5*C. Aamupalan jälkeen lähdimme matkaan. Nyt alemmaksi koivikkoon. Pysähtelimme matkalla useasti tutkimaan ympäristöä.

Löysimme hyvän leiripaikan koivikosta puron varrelta. Pystytimme leirin ja ripustimme makuupussit kuivumaan. Kahvit juotuamme lähdimme taas matkaan ilman rinkkoja. Vain pikkureput oli selässä.
Kiertelimme taas pitkään ja palasimme sitten leiriin ruuan tekoon. Mahat täynnä kömmimme taas makuupusseihin.

Keskiviikko 8.9.
Heräilimme vasta aamupäivällä ja soimme aamupalaa. Tuntui kun kaikkien olisi opeteltava kävelemisen taito uudelleen, niin kipeät meillä mahantuet olivat. Yöllä oli ollut lähes kuusi astetta pakkasta, mutta päivällä paistava aurinko lämmitti mukavasti.

Vaikka paikkoja särki lähdimme taas liikkelle. Nytkin vain pikkureppuvarustuksella. Risteilimme alueella ja katsastimme Siilasjärven päässä ylitysmahdollisuutta seuraavaksi päiväksi. Kun vaihtoehtoina oli pitkä kiertäminen soista maastoa pohjoiseen tai kahlaaminen hyytävän kylmän joen yli, valitsimme jälkimmäisen. Seuraavan päivän leiripaikka löydettiin Siilasjärven rannasta.

Oli taas ilta pitkällä kun palasimme leiriin. Nälkä oli kamala, sillä emme olleet päivällä syöneet muuta kuin rusinoita ja kuivattuja ananaksia. Niin, ja kymmeniä lakkoja, kun törmäsimme kunnon apajille tunturisuolla.

Torstai 9.9.
Yön alin oli ollut hieman yli viisi astetta miinusta. Pakkasimme ripeästi ja lähdimme matkaan. Siilasjärven päässä, ylitysrastilla, otimme paljon valokuvia toisistamme. Kivillä istuskeltiin ja kuivateltiin jalkoja, ennen kuin taas jatkoimme matkaa.

Pakollisten päiväkahvien jälkeen ampaisimme taas maastoon. Kierreltiin ja kaarreltiin. Kolme päivää hakemamme 150 mm haupitsin asematkin löytyivät sitten ihan leirimme vierestä. Sitä tutkittiin niin pitkään, että hämäräkin alkoi hiipiä ylle. Laitoimme lämmintä ruokaa ja istuskelimme nauttien viimeisestä illasta. Antti, mikä ei ollut aikaisemmin Lapissa käynytkään, näki elämänsä ensimmäiset revontulet. Keittelimme vielä teetä ja puolen yön jälkeen kömmimme makuupusseihin. Telttoja emme olleet pystyttäneet epätasaisen maan takia, vaan nukuimme taivasalla kaikki.

Perjantai 10.9.
Olimme illalla sanoneet Antille, että on kokemus nukkua taivasalla. Niin se myös oli ollut. Yöllä oli nimittäin ollut melkein kymmenen astetta pakkasta ja Antin makuupussi oli ollut vähän heikko. Kun aamutuimaan hypimme itsemme lämpimiksi irtosi jo hymykin. Ei se nyt niin kauheata ollut myönsi Anttikin.

Aamupalana syötiin loput leivät ja juustot. Pakkasimme taas ja heitimme rinkat selkään. Kävelimme maastosta Skibotnintielle ja suuntasimme kohti Kilpisjärven kylää. Tullilla ei meiltä kyselty mitään, joten emme saaneet huilata, vaan jatkoimme urheasti matkaa. Pidimme taukoa vasta hyvän matkaa tullin jälkeen, kohdassa, josta lähtee polku kolmen valtakunnan pyykille. Lueskelimme opastaulut tarkasti. Autoja oli parkissa useita, jopa yksi bussi, joten oli puistossa taas vilskettä.

Vielä viimeinen rutistus ja olimme metsänvartijan pihassa. Nakkasimme rinkat autoon ja ajoimme retkeilykeskukselle. Likainen, haiseva ja uupunut ryhmämme kaipasi kovasti kuppilakahvia ja konepottaa.

Pistäydyimme vielä kaupassa, ennen kuin ajoimme Ropin pirtille. Siellä saunoimme ja söimme porsaanleikkeet. Purimme rinkkoja, järjestelimme tavaroita ja juttelimme leukavia. Muutama viinipullo juhlisti iltaa ja reissuamme.

Lauantai 11.9.
Kukonlaulun aikaan olimme jo liikkeellä. Tutustutimme Antin entisöityyn saksalaisten puolustuslinjan päähän Järämässä. Reipasta kyytiä ajoimme aina Ouluun saakka, jossa kävimme tutustumassa Uniformu ja kunniamerkki-galleriaan. Kävimme kaupungilla syömässä ja jatkoimme taas matkaa.
Yö oli jo pitkällä kun pysäytimme auton ja painuimme kaikki nukkumaan.

Sunnuntai12.9.
Kymmenen jälkeen vasta heräsimme ja ajoimme huoltoasemalle aamukahville. Seuraavaan etappiimme, Keski-Suomen ilmailumuseoon oli vain muutama kilometri matkaa. Se aukesi juuri sopivasti kun saavuimme paikalle.
Siellä vierähti toista tuntia aikaa.
Hyppäsimme taas autoon ja kurvailimme kotiin Vantaalle.
Reissu oli tehty.

Lähdeluettelo:

Ahto Sampo: Aseveljet vastakkain, Kirjayhtymä / Karisto -80
Ahto Sampo: Muistoja Lapin sodasta, Sotasokeat ry:n kevätjulkaisu -85
Halsti Wolf: Lapin sodassa, Otava -72
Ziemke Earl: Saksalaisten sotatoimet pohjolassa -40 -45, WSOY -63
Kaila Toivo: Lapin sota, WSOY -50
Patoharju Taavi: Suomi tahtoi elää, Sanoma Oy -55
Korhonen Arvi: Viisi sodan vuotta, WSOY -58
Itkonen Toivo: Suomen Lappalaiset vuoteen -45, ?
Partanen Seppo: Kilpisjärven opas, Suomen Matkailuliitto ry -82
Partanen Seppo: Tunturivaeltajan opas,Suomen Matkailuliitto ry -88
Valitut Palat: Suomi sodassa, Otava -82
Sotahistoriallisen Tutkimuslaitoksen Sotahistoriallinen Toimisto:
Suomen Sota 1941-1945, osa 8, Kustannusosakeyhtiö Kivi -58

Sekä suuri määrä muita kirjoja ja lehtiartikkeleita.
Kertomuksia ja tarinoita ihmisiltä ympäri Suomea.

Vantaalla
23.5.1993

Anomus

Viitaten noin puoli vuotta sitten käymääni keskusteluun Eino Pirin kanssa, anon kunnioittaen lupaa suorittaa Suomen Partiolaisten Karhunhammas-merkkiin kuuluva harrastustutkimus Mallan luonnonpuistossa.

Tutkimusaiheenani on Saksan armeijan puolustuslinjan, Kilpisjärvi-Stellungin, nykytila, kun sen rakentamisesta on kulunut 50 vuotta. Etsin vastauksia kysymyksiin:
Miten puolustuslinja vielä maastossa erottuu? Miten paljon se on tuhoutunut/maatunut? Mitä puolustuslinjan rakentaminen on vaikuttanut Mallan nykytilaan? Onko luonto jo voittanut Mallalla ja hävittänyt sodan arvet?

Kysymyksiin ajattelin löytää vastaukset tutustumalla kohteeseen ja valokuvaamalla. Mittaamalla ja vertaamalla muualla oleviin saksalaisten rakentamiin puolustusasemiin. Esim. Järämän entisöity alue Lätäsenon takana (Sturmbock-Stellung) on hyvä vertailukohde nimenomaan rakenteiden maatumisen osalta.
Olen tutustunut vuosien varrella Lapin sotaan, kirjojen avulla ja tapahtumapaikoilla käyden. Toivo Kailan Lapin sota -kirjassa on hyvä kartta juuri Mallan puolustulinjasta. Saksalaisessa, operaatio Birkestä kertovassa kirjassa on myös Kilpisjärvi-Stellungista kartta, aika suttuinen, mutta silti käyttökelpoinen.
Luontokirjoja nimenomaan Mallasta en ole löytänyt. Malla kyllä esitellään useassakin kirjassa, mutta aika ylimalkaisesti. Biologian opiskelunikin rajoittuvat vain siihen mitä oppikoulu muinoin tarjosi. Joten luonnontieteitä mullistavaa näkemystä eri kasvien jäämisestä alppikengän alle, tämä tutkimus tuskin antaa.

Tutkimusajankohdaksi olemme valinneet loppukesän tai syksyn. 15.8 -15.9. välisenä aikana noin viisi vuorokautta. Ajankohta on tutkimuksen kannalta paras, kun luonto ei ole enää rehevimmillään.
Vaellusryhmämme on kooltaan neljä henkeä, vaikka minä yksin teen tutkimuksen. Meistä kolme on ollut lähes ikänsä partiossa ja tehnyt useita retkiä ja vaelluksia, joten uskoisin, että osaamme liikkua Mallan luonnon-puistossa sitä mahdollisimman vähän rasittamatta. Kuten liitteistä ilmenee, kaavailemme yöpyvämme mahdollisimman paljon varsinaisen luonnonpuiston ulkopuolella.

Jotta ei synny mitään väärinkäsityksiä motiiveistamme, on paikallaan selvittää kiinnostuksemme ko. aiheesta.
Kysymyksessä ei ole mikään kansallissosialistinen pyhiinvaellusmatka, vaan puhdas halu tutustua historiaan Suomen maaperällä.
Lapin sotahan on ollut hyvin vähän puhuttu aihe ja tiedot siitä vain virallisen sotahistorian tuotetta, jotka viime vuosina on osittain kumottu väärinä. Kun Lapissa luonto uusiutuu hitaasti ja ihmistenkin tekemät muutokset ovat sangen vähäisiä, on monin paikoin vielä nähtävissä selvät jäljet Lapin sodasta. Ei tietenkään voi olla vähättelemättä sen aiheuttamia tuhoja koko Lapin läänille, mutta sota on julmaa kaikilla rintamilla.

Henkilöt. joille lupa em. aikana anotaan.
Jorma Ranta, 020764 -183B
Jukka Fredriksson, 200656 - 073J
Kauko Kammonen, 300160 - 061L
Antti Liimatainen, 011264 -1699

Mahdollisia vinkkejä tutkimuksen alalta otamme mielellämme vastaan.

Toivomme, että suhtaudutte myönteisesti anomukseemme.

_____

Jorma Ranta

Lupiinikuja 3 A 6
01390 Vantaa

pk. 90-827 35 05
949-705 185
pt. 949-458 244

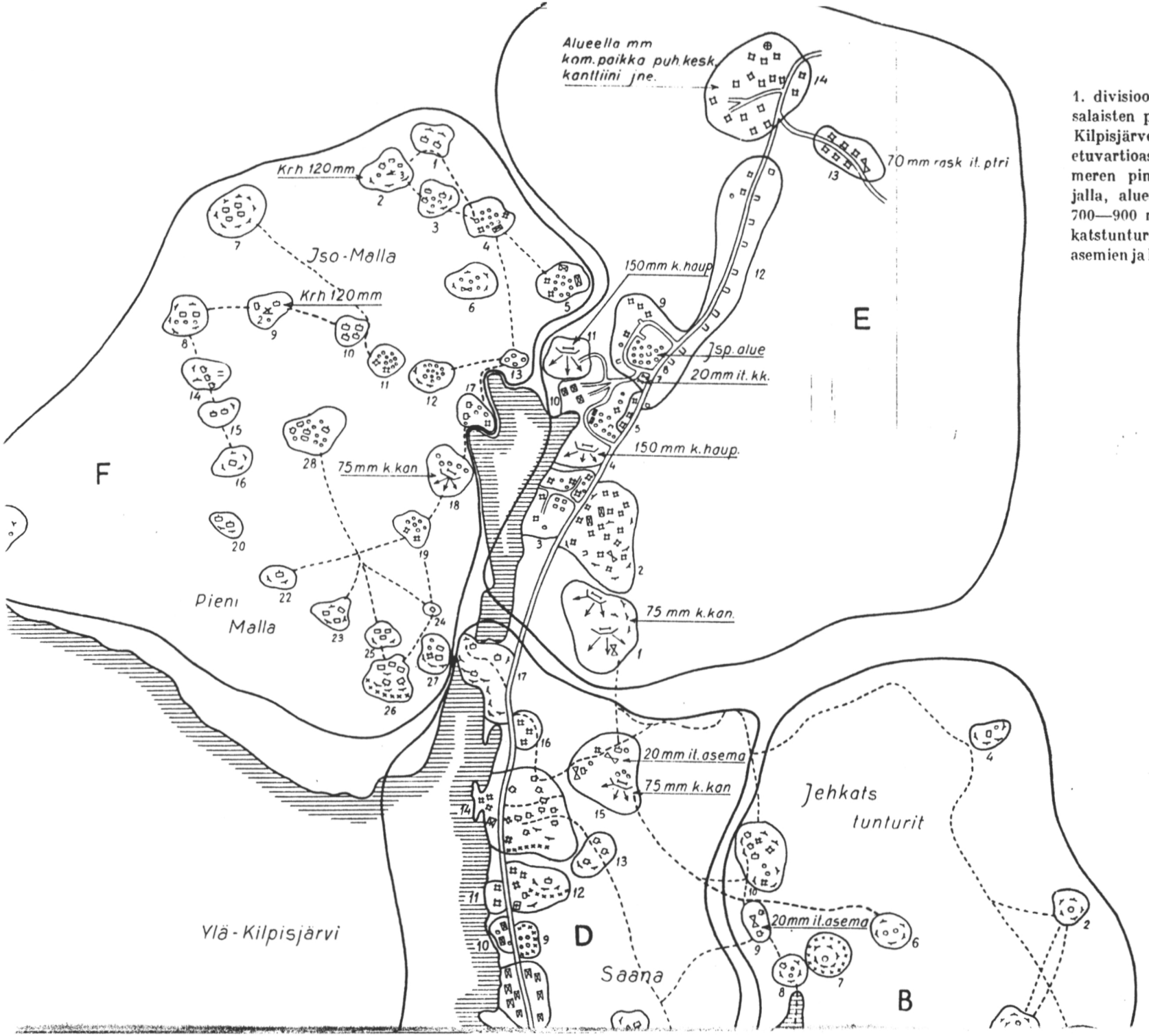

1. divisioonan esikunnassa 1. 5. 1945 laadittu piirros saksalaisten perääntyessään osaksi hävittämistä talviasemista Kilpisjärven tunturimaastossa. Alueet C ja A osoittavat etuvartioasemain sijainnin Salmivaaran (vajaat 600 m meren pinnasta) — Maasselvaarrin (n. 400—900 m) linjalla, alueet F, D ja B pääaseman Mallatuntureilla (n. 700—900 m), Saanatunturin (1 024 m) maastossa ja Jehkatstuntureilla (n. 950 m), sekä alue E mm. tykistön tuliasemien ja huoltoelimien sijainnin Skibottnin tien maastossa.

SELITYKSIÄ

- Teltta
- Parakki (tuhottuja)
- Korsu (tuhottuja)
- Talli (tuhottuja)
- Autosuoja (tuhottuja)
- Taisteluhautaa
- Piikkilankaeste
- Konekivääriasema
- Panssarintorjunta-asema
- Kranaatinheitinasema
- Tykistön tuliasema
- Tulenjohtopaikka
- Ilmatorjunta-asema
- Talvitie

Mittakaava sadoin metrein

0 2 4 6 8 km

Kartta Toivo T. Kailan Lapin sota-kirjasta.

METSÄNTUTKIMUSLAITOS
Metsänkasvatuksen tutkimusosasto

LUPA

KS 111

Päivämäärä

Dnro

EP/MK

17.6.1993

...
Jorma Ranta
Lupiinikuja 3 A 6
01390 VANTAA

Viite 23.5.1993

Asia LIIKKUMISLUPA MALLAN LUONNONPUISTOON

Metsäntutkimuslaitos oikeuttaa Jorma Rannan tutkimusryhmineen (Jukka Fredriksson, Kauko Kammonen, Antti Liimatainen) liikkumaan ja yöpymään Mallan luonnonpuistossa 15.8. - 15.9.1993 välisenä aikana. Tutkimuksen aiheena on Saksan armeijan puolustuslinjan, Kilpisjärvi-Stellungin nykytila.

Luvan saaja on velvollinen noudattamaan alueen järjestyssääntöä ja muita määräyksiä sekä huolehtimaan siitä, ettei alueen eläimistölle aiheuteta häiriötä, kasvipeitteelle vaurioita eikä maaperään näkyviä jälkiä. Jätteet ja roskat on vietävä alueelta pois.

Alueella liikkumisesta ja yöpymisestä on sovittava Mallan luonnonpuiston esimiehen kanssa, puh. 9696-77 715.

Tämä lupa ei oikeuta metsästykseen, kalastukseen, lintujen rengastamiseen eikä eläinten valokuvaamiseen pesältä.

Raportti tutkimuksesta tulee toimittaa Metsäntutkimuslaitoksen tutkimusalueyksikköön kahden kuukauden kuluessa luvan päättymisestä.

Tutkimusjohtaja — Jari Parviainen

Metsänhoitaja — Eino Piri

TIEDOKSI

Kolarin tutkimusasema
Mallan luonnonpuisto

Osoite
Unioninkatu 40 A
00170 HELSINKI

Puhelin
(90) 857 051

Telekopio
(90) 625 308

Teleksi
121286 metla sf

Pankki
Postipankki
16706

601446V-Zoom Laser/685809/P

Kartta 18

Suomalaisten eteneminen Pohjois-Suomessa ja Lapissa 19.9.1944—16.1.1945; yleiskatsaus

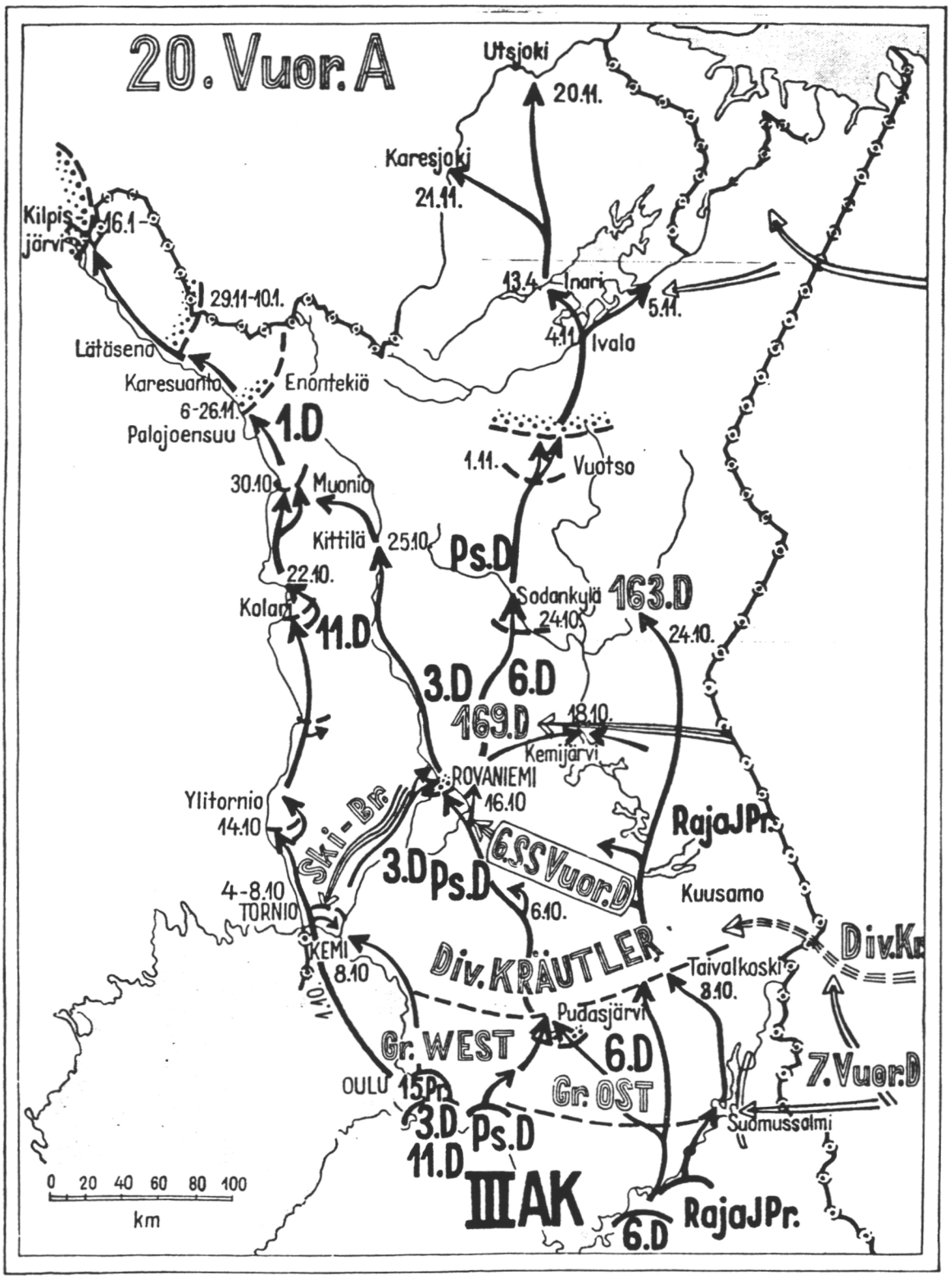

Suomi Sodassa Valitut Palat -83

Lopputaistelut Käsivarressa

Pohjoisesta etelään virtaava Lätäsenon joki halkaisee Suomen Käsivarren kahtia osapuilleen puolessa matkassa. Lätäsenosta muutama kilometri Kilpisjärvelle kulkee tunturimaan ja niin sanotun outamaan raja; tietä kiirehtivä autoilija ei voi olla huomaamatta sitä, sillä se merkitsee samaa kuin mäntypuun esiintymisraja. Jos hän nousee autostaan silmäilemään tien vieressä asiasta kertovaa kilpeä, hän löytää kuitenkin muutakin. Mäen itärinne on täynnä hyvin säilynyttä taisteluhautaa, ja maatuneiden korsujen puurakenteet ovat vaivatta tunnistettavissa. Kulkija tarkkailee ehkä tietämättään saksalaisten entisen Sturmbock-aseman etummaista puolustuskeskusta.

Sturmbock-asema

Varsinainen Sturmbock-asema, jossa on edelleenkin tutkimista moneksi vuorokaudeksi, kulkee Lätäsenosta noin 4–6 kilometriä länteen kohoavan mahtavan tunturirintaman rinteitä pitkin. Kartalla sen sijaintia osoittavat etelästä lukien sellaiset värikkäät tunturinimet kuin Nunas, Kuolbanoaivi, Palkisvaara, Aksikielas ja Kalkkoaivi. Pituutta asemalla on Suomen puolella hyvinkin kolme peninkulmaa, mutta se jatkuu Eisbär-nimisenä varmistuslinjana kauas Norjan puolelle aina Kautokeinoon saakka.

Sturmbock-aseman alkuperäisenä tarkoituksena oli pysäyttää Suomen läpi edenneiden neuvostojoukkojen suurhyökkäys, jotta 150 kilometriä taempana Norjan puolella saksalaiset olisivat voineet turvassa liikennöidä valtakunnantie 50:llä. Tuo tiehän oli Petsamon nikkelikaivoksien puolustuksen elinhermo. Eversti Schulerin johtama suunnitteluosasto oli tiedustellut aseman heinäkuun alussa, ja rakennustyöt oli aloitettu kuukauden puolessa välissä. Syyskuun puolella työmaalla työskenteli hieman kolmatta tuhatta miestä, joukossa 750 puolalaistakin. Lokakuun 25. päivänä asema luovutettiin tuolloin paikalle saapuneelle kenraaliluutnantti Krakaun komentamalle 7.Vuoristodivisioonalle, joka jatkoi linnoittamista. Divisioona sai haltuunsa muun muassa 311 korsua, joista 138 oli täysin valmiina. Uusia teitä oli vaikeaan maastoon rakennettu 53 kilometriä ja ampuma-alaa raivattu yli kaksi miljoonaa neliömetriä. Vaikuttavista numeroista huolimatta Sturmbock-asema oli vielä keskentekoinen, mutta niinhän on ollut laita melkein kaikkien linnoituksien. Siinä tilanteessa, mikä Lapissa vallitsi loppusyksyllä 1944, saksalaisten asema oli joka tapauksessa käytännöllisesti katsoen voittamaton. Miehityksenä siinä oli kymmenen pataljoonaa, joista saksalaiset itse katsoivat kahdeksan olevan vahvoja. Kenttätykistöä oli kolme patteristoa, minkä ohella on paikallaan mainita suomalaiselle jalkaväellekin vaaralliset 15 raskasta panssarintorjuntatykkiä. Aseman vasen sivustakaan ei ollut kierrettävissä, sillä sitä suojasi kolmipataljoonainen Vuoristojääkäriprikaati 139.

Saksalaisaseman eteen marraskuun 29. päivänä 1944 ilmestynyt suomalainen varusmiesjoukko ei todellakaan muistuttanut niitä neuvostodivisioonia, joiden varalta varustustyöt oli tehty. Suomalaiset saivat lisäksi tuta heti alkuunsa, miten tehokas vihollinen heillä oli, sillä saksalaiset saivat siepatuksi viisi nuorukaista vangeikseen. Näitä kuulustelemalla vuoristojääkäreille selvisi lopullisesti, ettei heillä ollut paljoakaan pelättävää suomalaisten taholta.

Elämää Lätäsenolla

Ryhmä Puromalla ei juuri ollut vaihtoehtoja ainoa mahdollisuus oli ryhmittyä puolustukseen ja jäädä odottelemaan, että saksalaiset poistuisivat. Sellaisen tapauksen varalta järjestettiin jatkuva tiedustelu, jotta eteneminen voisi jatkua välittömästi vastustajan kintereillä. Myös saksalaiset hiihtelivät ahkerasti asemiensa edustalla jotta suomalaispartiot eivät pääsisi aiheuttamaan heille ikäviä yllätyksiä. Syvemmälle saksalaiset eivät kuitenkaan lähteneet, ja heidän sotapäiväkirjansa kertookin, että useina päivinä ei suomalaisista tehty minkäänlaista havaintoa. Oli suomalaisten hyvää onnea, ettei kenenkään saksalaiskomentajan päähän pälkähtänyt lähteä hyökkäämään. Ikäänkuin tulivuoren rinteelle asettuneen Ryhmä Puroman olisi ollut vaikea välttää tuhoaan sellaisessa tapauksessa. Sään salliessa suomalaisten tekemät ilmahyökkäykset olisivat hyvin voineet ärsyttää saksalaiset kostotoimiin.

Eniten vaivaa kummallekin osapuolelle aiheutui taistelusta mahtavia luonnonvoimia vastaan.

MAALISKUU 1945

1.3. torstai: ● Hallitus hyväksyy Yleisradion hallintoneuvoston esityksen, jonka mukaan ennen eduskuntavaaleja porvarillisille puolueille annetaan 95 ja vasemmistolle 171 minuuttia radioaikaa.
● Hallitus toteaa pääministerin kantaan yhtyen, että sotatila Suomen ja Saksan välillä on vallinnut 15.9.1944 lähtien, jolloin saksalaisten hyökkäys Suursaarta vastaan tapahtui. (Toteamus julkaistaan 3. päivä.)

6.3. tiistai: ● »Ruotsin viranomaiset ovat kehoittaneet sellaisia suomalaisia, jotka ovat oleskelleet Ruotsissa ilman viranomaisten lupaa, palaamaan Suomeen. Näitä henkilöitä arvioidaan olevan 3000–5000. Muuten Ruotsissa on 37 800 evakuoitua ja 40 000 lasta.» (ote lehtiuutisesta, kuva)

11.3. sunnuntai: ● »Hyvät aseveljet ja Venäjältä palanneet sotavangit. Tietääkö mahdollisesti joku Teistä kadonneen poikani stm. T.H.A:n kohtalosta lähemmin. Ilmoitettu kadonneeksi Talissa käydyissä taisteluissa 25.6.1944.» (ote sanomalehti-ilmoituksesta)

10.3. lauantai: ● »1. Oma tykistö tulittanut vihollisen liikehtimistä Saanan alueella 4 kranaatilla.
2. Ei muutoksia.
3. Partiointi ja väijytykset jatkuvat.» (ote 1.D:n tilanneilmoituksesta)

15.3. torstai: ● Kaksipäiväiset eduskuntavaalit alkavat. (Äänestysprosentti on 74,9. Uusi puolue SKDL saa 23,5 % äänistä ja 49 paikkaa. Porvarilliset puolueet saavat 101 paikkaa.)

14.3. keskiviikko: ● Porkkalan alueen sekakomitea vaihtaa nootit vuokra-alueen rajan merkitsemisen vahvistamiseksi. (Kaikkiaan asetettiin 111 rajamerkkiä.)

19.3. maanantai: ● Vasemmistolehdistö *(Vapaa Sana)* kirjoittaa Kiruvedellä 11. päivä löydetystä asekätköstä. Asekätkentäjutun selvitystyö alkaa.

20.3. tiistai: ● Neuvostolehdistö kirjoittaa uutistoimisto Tassin uutisen mukaisesti, että Suomessa on sotarikoslakeja tulkittu lievästi.

22.3. torstai: ● Hallituksen asettama toimikunta jättää oppikirjamietinnön, jonka perusteella 28 oppikirjaa poistetaan sisältönsä vuoksi käytöstä.

25.3. sunnuntai: ● Valvontakomission puheenjohtaja kenrev Ždanov toteaa USA:n poliittiselle edustajalle Suomen eduskuntavaalien olevan koe, jossa punnitaan taantumuksellisten ja edistyksellisten voimavarat.

28.3. torstai: ● Viimeinen suuri sotavankierä palautetaan Neuvostoliitosta.

Suomen armeijan viimeiset taistelujoukot etenevät kohti Kilpisjärveä. Kuvastakin saa hyvän käsityksen siitä, että polttopuita ei ollut lähistöltä kovinkaan helposti saatavissa.

Lämpötila vaihteli muutamasta pakkasasteesta aina neljänkymmenen asteen hirmupakkaseen, ja vain vaivaiskoivua kasvavalla tundralla, jollaista maasto oli nimenomaan saksalaisten puolella, tuuli ja pyrytti joskus niin, ettei pystyssä voinut kunnolla seisoa. Suomalaisten linjojen taakse nousivat pika pikaa saunat, kun taas kenraalieversti Rendulic huolehti joukkojensa lämmittelystä muun muassa siten, että hän ilmoitti rankaisevansa niitä miehiä, jotka »aiheettomasti» palelluttivat itsensä. Erityisesti saksalaisia vaivasi polttopuun puute, sillä lähimmät metsät olivat Norjan vuonojen pohjukoissa. Suomalaisillekin asia tuotti vaikeuksia, sillä tuoretta tunturipuuta parempaa heilläkään ei ollut kamiinoihin heittää. Yhteistä kummallekin osapuolelle oli myös pula eläinten rehusta. Elintarvikehuolto oli sen sijaan varsin tyydyttävä. Tässä suhteessa suomalaiset saivat apua tapahtumia sivusta seuranneilta ruotsalaisilta, joiden puolueettomuus ei aina ollut kaikkein tiukinta laatua. Saksalaisilla oli puolestaan suuret varmuusvarastot, joiden monipuolisuudesta matkailija voi vieläkin vakuuttua tutkimalla kaikkialta maastosta löytyviä säilykepurkkikasoja ja viinipulloröykkiöitä.

Joulukuun loppupuolella saksalaiset varoittivat suomalaisia ruotsalaisten välityksellä, etteivät he hulluttelisi hyökkäämällä ja tapattamalla mieliään, sillä Kolmannen valtakunnan sotilaat lähtisivät oma-aloitteisesti joskus uuden vuoden jälkeen. Sturmbock-aseman tehtävä oli näet päättymässä. Petsamossa aikoinaan taistelleet yhtymät olivat vaivalloisen marssin jälkeen ohittamassa Skibotnin tasaa Norjassa, joten Armeijaosasto Narvik saattoi luopua eteentyönnetyistä asemistaan Suomen Käsivarressa.

Lätäsenolta Kilpisjärvelle

Vuoristodivisioonan irrottautuminen Sturmbock-asemasta alkoi heti tammikuun alussa 1945. Hetkessä se ei kuitenkaan sujunut, sillä muutavaran puutteen vuoksi esimerkiksi parakit oli purettava, jotta ne voitaisiin panna myöhemmin uudelleen kokoon. Suomalaiset totesivat vastustajan puolella vilkasta ajoneuvoliikennettä, ja arvokkaita tietoja saatiin myös ruotsalaisilta. Tammikuun 9. päivänä saksalaisten havaittiin yhjentäneen aseman pohjoisosassa olevan Adjaoaivin tunturin, ja seuraavana päivänä oli sen teläpuolella oleva Kalkkoaivi vapaa vihollisesta. 2. päivänä 7.Vuoristodivisioona oli hävinnyt suomalaisten edestä marssiakseen saman tien Narvikiin.

Saksalaisten tyhjiinkin asemiin tunkeutuminen oli erittäin vaarallista, sillä ne oli miinoitettu taitavasti. Samoin voitiin sanoa vihollisen perään lähtemisestä, sillä arktinen lumimyrsky myllersi noina päivinä Käsivarren tuulenpieksämillä lakeuksilla, ja miinat peittyivät nietoksiin. Sää oli sellainen, ettei edes päätien sijainnista ollut helppoa päästä perille.

Suomalaisten takaa-ajo pääsi käyntiin tammikuun 13. päivänä puolen päivän jälkeen, ja ensimmäisenä päivänä saavutettiin runsaan parin peninkulman päässä oleva Siikavuopio. Saksalaisista ei tavattu kuitenkaan muuta kuin vanhoja leirialueiden jälkiä siitä huolimatta, että 7.Vuoristodivisioonan marssia suojasi patteristolla vahvennettu Vuoristojääkärirykmentti 206. Onneksi vihollisoksetusta ei syntynyt, sillä suomalaisia edusti nyt vain everstiluutnantti Loimun johtama vahvennettu komppania. Aurauskaluston puuttumisen ja tienkatkaisujen vuoksi Ryhmä Puroman oli näet tyydyttävä viimeisellä sadalla kilometrillä pelkkiin hevoskuljetuksiin, ja suurehkon joukon huoltaminen Kilpisjärvellä olisi voinut aiheuttaa ylivoimaisia vaikeuksia. Pääosa suomalaisjoukoista jäikin paikalleen Kaaresuvantoon rakentelemaan lumiaitoja ja keräilemään puuta Käsivarren kituliaista metsistä.

Ikävien ja pahoja evakuointipulmia tuottaneiden miinatappioiden jälkeen Loimun vähäinen taisteluosasto saavutti tammikuun 16. päivänä Kilpisjärven eteläpäässä olevan paikan, mihin nykyään on kilvellä merkitty Suomen maanteiden korkein kohta. Vain kauempaa jylhästä tunturimaisemasta kuuluneet selittämättömät räjähdykset kertoivat, että vihollinen oli jossakin aivan edessä. Seuraavana päivänä aloitettu tiedustelu johtikin sitten ensimmäiseen viholliskosketukseen, ja pian suomalaisille selvisi saksalaisten aseman kulku. Kovin yksityiskohtaisia tiedot eivät kuitenkaan olleet, sillä vastassa uskottiin olevan muun muassa 7.Vuoristodivisioonan, mikä väite on siirtynyt tuolloisista asiapapereista virallisen sotahistoriateoksen sivuille.

Viimeiset sotatapahtumat

Todellisuudessa suomalaiset olivat saaneet nyt vastaansa 6.Vuoristodivisioonan, jonka kanssa ei Lapin sodan aikana vielä ollut oltukaan tekemisissä. Divisioonan komentaja, kenraaliluutnantti Max Pemsel oli saapunut Petsamosta Skibotniin jo marraskuun 10. päivänä, jolloin hän oli saanut tehtäväkseen tiedustella yhtymälleen asemat Kilpisjärveltä. Seuraavan viikon Pemsel käytti maastoon tutustumiseen ja 18.11. hän esitti tiedustelunsa tulokset. Niiden mukaan asema olisi maastollisesti vahva Kilpisjärven tuntumassa, mutta idempää se olisi kierrettävissä. Pemsel suosittelikin tämän vuoksi ryhmittymistä puolustukseen vasta Norjan puolelle suunniteltuun Kitdal-asemaan, joka oli todellinen luonnon luoma puolustuslinja. Myös Rendulic olisi ollut halukas luopumaan Kilpisjärven seuduista päästäkseen eroon herhiläisten tavoin perässään seuraavista suomalaisista, mutta Saksan päämajassa katsottiin, ettei edullista linjaa Kilpisjärvellä pitäisi hylätä ennen kuin Kitdal-asema olisi valmis. 20.Vuoristoarmeijan komentaja kävi itse tutkimassa Kilpisjärven seudun, ja kun hänen esikuntapäällikkönsäkin, kenraalimajuri Hölter katsoi maaston olevan helposti puolustettavissa, vastahakoinen Pemsel sai käskyn ryhmittää divisioonansa sinne. Hän suunnitteli nopeasti puolustuksen rakenteen, ja paikalla olleet linnoittajajoukot aloittivat heti linnoitustyöt. Ne edistyivät myöhäisestä vuodenajasta huolimatta hyvin, ja joulukuun 6. päivänä oli jo 110 korsua suunniteltuista 120 korsusta valmiina. Pian paikalle saapuneen 6.Vuoristodivisioonan pääosat jatkoivat luon-

Saksalainen hiihtopartio vaikeassa maastossa pyrkimässä auringon sulattaman tunturin rinteen kuvetta alas Kilpisjärven tienoilla.

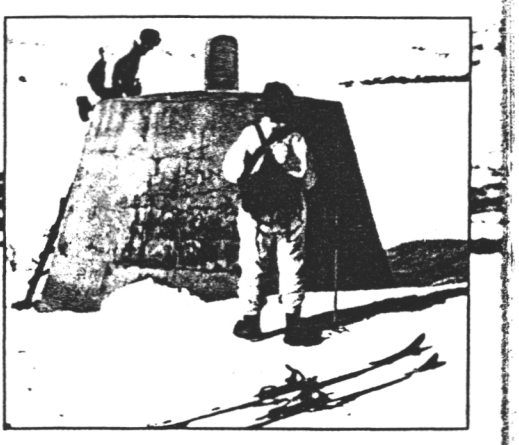

Suomalainen partio on saavuttanut Lapin sodan päättyessä kolmen valtakunnan rajapyykin.

HUHTIKUU 1945

1.4. sunnuntai: ● Saksan radiossa luetaan käsky, joka päättyy: »On vain yksi tunnus: voittaa tai kuolla. Kauan eläköön Saksa, kauan eläköön Adolf Hitler.»

6.4. perjantai: ● K.A. Fagerholm valitaan eduskunnan puhemieheksi 191 äänellä.

7.4. lauantai: ● Tasavallan presidentti avaa valtiopäivät: »Ensimmäisenä sotaakäyvistä maista Suomi on valinnut uuden kansanedustuksen ja siten jälleen osoittanut lujaa tahtoa elää itsenäisenä valtakuntana muiden rinnalla omaa elämäänsä.»

13.4. perjantai: ● SKDL, Maalaisliitto ja Sos.dem.puolue antavat yhteisen julistuksen taantumuksen ja fasismin vastaisesta toiminnasta. Punamultahallitusten aika alkaa.

14.4. lauantai: ● Presidentti vahvistaa J.K. Paasikiven toisen hallituksen (vasemmistolle tulee 10, porvarillisille puolueille 8 salkkua).

21.4. lauantai: ● Valvontakomission määräyksestä ja sisäministeri Leinon suostumuksella viedään Malmin lentokentältä 20 henkilöä Neuvostoliittoon (osa Suomen kansalaisia, osa venäläisiä; 7 ei palannut Suomeen).

24.4. tiistai: ● SKDL:n kansanedustajat (Pessi ja Wiik) tekevät eduskunnalle lakialoitteen ns. kansantuomioistuimen perustamiseksi käsittelemään sotaansyyllisyysasiaa.

25.4. keskiviikko: ● Viimeiset saksalaiset vetäytyvät Norjan puolelle Kilpisjärvellä. JR 1:n joukot saavuttavat valtakunnan rajat Skibottenin tiellä klo 22.15 ja kolmen valtakunnan rajapyykillä klo 23.00. Suomalaiset kärsivät kahakoissa kahden kaatuneen ja haavoittuneen tappiot.
● YK:n perustavaa laatua oleva kokous alkaa San Franciscossa.

27.4. perjantai: ● Kilpisjärven Iso-Mallan tunturissa saksalainen ja suomalainen partio kahakoivat, jolloin ammutaan toisen maailmansodan viimeiset laukaukset Suomen alueella.

28.4. lauantai: ● III AK:n komentaja kenrl Siilasvuo lähettää Tasavallan presidentille, Suomen marsalkka Mannerheimille sähkeen ja ilmoittaa tehtävänsä tulleen suoritetuksi loppuun. Lapin sota ja samalla 2. maailmansota Suomen osalta päättyy.

35 vuotta sodan päättymisen jälkeen Lapista löytynyt saksalainen kypärä. Omistaja sotamies Gelbas.

nollisesti asemien parantelua.

Suomen puolelle 6.Vuoristodivisioona ryhmitti ilmeisesti Vuoristojääkärirykmentti 143:n ja yhtymälle alistetun Krenatööriprikaati 388:n – aivan varmaa tietoa puutteellisesti säilyneistä asiakirjoista ei kuitenkaan voi saada. Saksalaisten puolustusasemat kulkivat kahdella tasalla. Ulommainen kehä kulki Kilpisjärveen työntyvältä Salmivaaran niemekkeeltä – nykyinen matkailuhotelli on sen juuressa – päätien itäpuolella olevalle mahtavalle Ailakkavaaralle kääntyäkseen siitä pohjoiseen Norjan rajalle Muurivaaralla. Taempi asema oli sijoitettu Kilpisjärven pohjukkaan, missä asemia oli Mallan luonnonpuistossa, Saanatunturilla ja Jeähkaštunturilla.

Suomalaiset ryhmittyivät puolestaan Ala-Kilpisjärven eteläpuolella olevien Leutsuvaaran ja Mukkavaaran rinteille. Edellä mainittu Suomen maanteiden korkein kohta on juuri näiden asemien kohdalla. Huoltomahdollisuuksien vähitellen parantuessa suomalaisosaston vahvuutta voitiin lisätä niin, että helmikuun lopulla paikalla oli yhteensä 617 miestä. Muun muassa kenttätykkejäkin Kilpisjärvelle oli saatu hinatuiksi kaksi kappaletta. Ensimmäiset laukauksensa ne ampuivat maaliskuun 7. päivänä.

Vastustajien asemien sijaitessa vajaan peninkulman päässä toisistaan ei pelkkä tähystyshavaintojen tekeminen riittänyt edes näin avoimessa maastossa kunnollisten tiedustelutietojen saamiseksi. Etenkin toiminnan alkuvaiheessa kumpikin puoli harjoitti tämän vuoksi vilkasta partiotoimintaa, jolle kaamosajan pimeys soi hyvät edellytykset. 6.Vuoristodivisioonalla, joka oli Petsamon puuttomalla tundralla saanut kokemusta kolmen vuoden ajan toimintaan tämäntapaisessa maastossa, näyttää olleen partiointitaidossa yliote suomalaisiin nähden, mikä sinänsä oli sangen poikkeuksellista. Helmikuun 2. päivänä saksalaiset ottivat kaksi vankia ja kolme vuorokautta myöhemmin he saivat käsiinsä monituntisen hurjan takaa-ajon jälkeen kokonaisen suomalaisen partio-osaston. Suomalaisten käsitykseksi muodostui, että 14 miestä käsittäneestä osastosta kuusi miestä olisi jäänyt vangeiksi muiden kaatuessa. Todellisuudessa kaatuneita oli vain yksi toisten joutuessa heittämään aseensa.

Vangeiltaan saksalaiset saivat niin paljon tietoja, että he saattoivat todeta, kuten Sturmbock-asemassakin oli tapahtunut, etteivät suomalaiset kykenisi uhkaamaan heitä vakavasti. Saksan päämajalle tehtiinkin helmikuun 25. päivänä esitys, ettei suomalaisia vastaan ryhdyttäisi enää aktiivisiin taistelutoimenpiteisiin. Päämaja hyväksyi esityksen maaliskuun 1. päivänä antaen käskyn, jonka mukaan Kilpisjärvi-aseman etupuolella ei saanut vastedes harjoittaa muuta toimintaa kuin mikä oli välttämätöntä vihollistilanteen selvittämiseksi.

Viimeistä sotaansa suomalaiset ja saksalaiset kävivät rintamalla, jonka muut olivat jo unohtaneet. Luhistuvassa Kolmannessa valtakunnassa ei jaksettu kiinnittää minkäänlaista huomiota kaukana Pohjolassa koti-ikävää poteviin vuoristojääkäreihin. Suomalaisten soturien osa ei ollut juurikaan parempi, sillä makealta maistunut siviilielämä ja jännittävä sisä- ja ulkopoliittinen tilanne veivät kansalaisten mielenkiinnon. Harva muisti Käsivarressa yhä rintamalla olleita miehiä. He elivät vielä maailmassa, jota muut pitivät enää pahana unena.

Kamppailu luonnonvoimia vastaan oli Kilpisjärvellä vieläkin armottomampaa kuin Lätäsenolla. Jo pelkästään valtavat välimatkat tuottivat vaikeuksia, jollaisia ei ennen tunnettu, sillä oli han yksistään Muonioon matkaa lähes 200 kilometriä. On muistettava, että pelkän polttopuun kin hakemisesta oli seurauksena parisataakilometrinen lenkki. Toisaalta sotilaat osaavat nauttia pienistäkin mukavuuksista, ja Lapin kevätaurinkoahan monet pitävät kokemuksistaan parhaimpana. Niinpä esimerkiksi saksalaiset laskettelivat täysin siemauksin Mallan luonnonpuistoloistavia hankia tietäen hyvin, ettei suomalaisten tykistötuli kantanut sinne saakka.

Muistomerkki suomalaisten viimeisen etulinjan kohdalla Ala-Kilpisjärven eteläpäässä. Muistolaatan teksti: »Tässä ammuttiin Suomen sodan 1941–1945 viimeiset tykinlaukaukset huhtikuussa 1945. Muistomerkin pystytti Pohjanmaan Tykistörykmentin Kilta ry.»

Suomen alue vapautuu

Huhtikuun alussa Norjan puolella kulkenut Ki
dal-asema oli vihdoin niin valmis, että saksalais
katsoivat voivansa luopua eteentyönnetyistä as
mistaan Kilpisjärvellä. Välittömästi edessä oll
Kolmannen valtakunnan lopullinen luhistum
nen ei siis saanut 20.Vuoristoarmeijaa luop
maan tukikohdistaan Suomen puolella, va
virkavaltainen sotilaskoneisto jatkoi yhä ed
leen omasta näkökulmastaan katsottuna tark
tuksenmukaista käyntiään. Krenatööriprikaa
388 jätti Suomen alueen huhtikuun 4. päivä
vastaisena yönä, ja kolme vuorokautta myöhe
min alettiin tyhjentää Ailakkavaaran tasalla oll
ta ulompia puolustuslinjoja. 9.4. ne olivat tyhj
ja seuraavana päivänä suomalaiset miehittivät
Saksalaisten vetäytyminen ei ollut näet pysyn
minään salaisuutena, sillä lähtiessään liikkee
vastustaja sytytti parakkinsa palamaan ja tuh
laitteitaan räjäytyksin, joiden kaiku jylisi pitkä
tuntureissa. Suomen puolelle oli jäänyt enää y
pataljoona, Vuoristojääkärirykmentti 143:n k
mas pataljoona. Komentajanaan näillä Suom
maaperällä viimeksi vaeltaneilla Saksan soture

oli itävaltalainen kapteeni Elwenger.

Vaikka politiikka on sodan äiti, sen edut eivät mene aina yksiin sodan lakien kanssa. Sotilaallisten näkökohtien korostaminen merkitsee monesti elefantin päästämistä porsliinikaappiin, ja poliittinen tarkoituksenmukaisuus vaatii taas joskus sellaista arvovaltanäkökohtien huomioonottamista, että sotilaallisesti mielekäs toiminta kärsii. Huhtikuussa 1945 olisi sotilaallisesti järkevintä epäilemättä ollut antaa saksalaisten kadota vähin äänin rajan taakse. Poliittiset syyt vaativat kuitenkin sodalle näyttävämpää päätöstä, ja niin eversti Puroma sai huhtikuun 20. päivänä sähkeen, jossa korostettiin, että oli »erittäin tärkeää, että 1.D:n joukot osoittavat suurta aktiivisuutta vielä viimeisten saksalaisten karkottamiseksi Suomen alueelta tai niiden internoimiseksi». Puromaa kehotettiin harkitsemaan »kaikkia mahdollisia keinoja» tällaisen ratkaisun aikaansaamiseksi.

Samana päivänä kun Puroma sai mainitun sähkeen, saksalaiset ryhtyivät purkamaan miehitystään Kilpisjärven pohjoispäässä. Materiaalin kuljetukseen kului jokunen päivä, mutta 25.4. Armeijaosasto Narvik saattoi ilmoittaa 20.Vuoristoarmeijan esikunnalle, että jälkijoukot olivat vetäytyneet suunnitelmallisesti Kilpisjärvi-asemasta.

Suomalaiset pyrkivät puolestaan saamaan aikaan jonkinlaista taistelua. Kilpisjärven eteläpäähän tuoduilla kenttätykeillä ammuttiin tykistömme viimeiset sotalaukaukset, jolloin saksalaiset menettivät todennäköisesti yhden miehen kaatuneina kuuden haavoittuessa. Ilmeistä on kuitenkin, että annetuissa ilmoituksissa liioiteltiin näiden viimeisten tapahtumien sotaista luonnetta. Siihen viittaa ainakin selvä ristiriita, joka on havaittavissa esimerkiksi kuvauksissa, miten Muurivaara Saanasta toista peninkulmaa itään joutui suomalaisten käsiin. Tuolloisissa asiakirjoissa vaaraa kutsuttiin nimellä Maasselvaarri.

Eversti Puroman asiasta lähettämä ensimmäinen sähke kuvasi tapahtuneen hyvin yksinkertaisesti: »Partiomme, joka eteni Tsahkajärven suunnasta Maasselvaarrille, saapui klo 1.30 saksal. leirialueelle telttojen vielä palaessa, tutki koko alueen ja totesi asemat tyhjiksi.» 1.Divisioonan esikunta sen sijaan kuvasi Maasselvaarrin valtauksen huomattavasti dramaattisemmin sanoin ilmoittaessaan Päämajalle, miten suomalaisten taisteluosaston saarrostus pakotti saksalaiset kiireesti perääntymään tunturilta. Virallista sotahistoriaamme tutkiessaan lukija saa vaikutelman melkoisesta hyökkäystaistelusta.

Aivan ilman kahakointia ei viimeisestä sotapäivästä sentään selviydytty, ja Mallan rinteillä erään suomalaisosaston oli käydä huonostikin joutuessaan yllättäen saksalaisten kiivaaseen tulitukseen. Kokonaisuutena suomalaisten tappiot viimeisenä sotapäivänä jäivät kuitenkin vähäisiksi, sillä vain kaksi miestä menetti henkensä samoin kahden haavoittuessa ja yhden kadotessa. Ylemmät komentajat vaihtoivat asiaan kuuluneita sähkeitä, ja toinen maailmansota oli Suomen kohdalta ohitse.

Täydellinen varmuus siitä, ettei vastustajan joukkoja ollut enää Suomen maaperällä, saatiin vasta huhtikuun 27. päivänä. Niin kauan aikaa kului näet, ennen kuin vähälukuiset suomalaiset ehtivät tutkia maaston kokonaisuudessaan. Saksalaiset ilmoittivat asiasta myös itse. Jalkaväkirykmentti 1:n komentajan, eversti Oinosen ollessa hiihtämässä samana päivänä Norjan rajan tuntumassa hän havaitsi kaksi saksalaista upseeria, jotka kättään heilauttaen antoivat merkin siitä, että heillä oli asiaa. He hiihtivät sitten Oinosen luo rajaviivan tuntumaan ja esittäytyivät kohteliaasti sekä valittivat sitä, että Saksan armeija oli joutunut taistelemaan suomalaisia vastaan. Varsinaisena asianaan nämä yliluutnantti ja luutnantti kertoivat, ettei Suomen puolella ollut enää Wehrmachtin joukkoja ja etteivät saksalaiset tulisi enää ampumaan suomalaisia. Kello oli tuolloin 13.30 huhtikuun 27. päivänä 1945. Herrat tervehtivät tämän jälkeen toisiaan jäähyväisiksi, saksalaiset ilmeisesti hieman liikuttuneina, Oinonen taas jäykästi äkkinäisen tilanteen yllättämänä. Kummatkin hiihtivät sitten omille tahoilleen. Saksalaisilla oli pahin vielä edessä, sillä heidän valtakuntansa oli romahtava jo runsaan viikon kuluttua. Suomalaiset olivat sittenkin selviytyneet vähemmällä. Maa oli säilynyt vapaana, ja vaikka tulevaisuus näyttikin toistaiseksi epävarmalta, jälleenrakennustyö oli jo täydessä käynnissä. SA

Saksalaiset on karkotettu Suomen valtakunnan alueelta. Suomen sotalippu nousee ylös sen merkiksi Skibotnin tien varressa Norjan rajalla 27.4.1945. Lapin sota on päättynyt.

METLA
Metsänkasvatuksen tutkimusosasto
Luonnonsuojelu
PL 18, 01301 Vantaa
puh. (90) 857 051